

Zem:

PROVOSOIMISEN TAIDE

Hoop Hollanderin ”muistelmat” on otsikoitu *Järki voitti – vai voittiko. Ulvilan surman epäillyn tarina* (2011). Teoksen otsikko sekä sitä seuraava kursivoitu ”johdantokappale” tiivistävät paitsi teoksen sisällön myös paljastavat sen viimeistelyajankohdan:

“*Järki voitti*”, näin totesi Anneli Auer sen jälkeen kun hovioikeus vapautti hänet hiljattain syytteestä Ulvilan surmassa. (Alleviivaus Zem.).

Vapauttaminen hovioikeuden päätöksellä tapahtui 1.7. 2011. Teos on näin ollen luultavasti kirjoitettu Auerin vuonna 2009 tapahtuneen pidättämisen jälkeen – Hollander paljastaa tuolloin rikostutkija **Tapio Santaojalle** kirjoittavansa kirjaa tapahtumista. Hollander kokee tilanteessa olevansa vapaa kertomaan häneen kohdistuneista epäilyistä, hän voi kuvata murhayön tapahtumat omasta näkökulmastaan. Hollander tekee avoimesti selkoa niistä tapahtumakuluista, jotka johtivat poliisin ilmestymiseen hänen ovelleen murhaa seuranneena päivänä.

Teos lienee viimeistelty kevään 2010 käräjäoikeustuomion jälkeen, mutta se on kuitenkin *julkaistu* vasta Auerin vapauttavan hovioikeustuomion jälkeen. Kesällä tai syksyllä 2011 Hollander siis kirjaa vapauttavan päätöksen aiheuttaman pettymyksen teoksen otsikkoon: *Järki voitti – vai voittiko?* Hän kuuluu niihin, jotka pitävät Aueria syyllisenä, vaikka teoksessa kantaa ei juurikaan perustella. Hovin vapauttava päätös on luultavasti tullut samalla tavalla yllätyksenä kuin esimerkiksi **Ari Auerille**.

Hollanderin myöhempi teos *Vaihtuvat maisemat* (Kirja kerrallaan, Helsinki 2012) käsittelee osin samoja tapahtumia kuin *Järki voitti – vai voittiko*. Näiden kahden teoksen versiot surmayön tapahtumista poikkeavat jossain määrin toisistaan, joten niiden vertaileminen on kiinnostavaa. Tässä kirjoituksessa keskitytään kuitenkin etupäässä vuoden 2011 kirjoitukseen. Voi sanoa, että jo aihepiirinsä osalta *Ulvilan surmasta epäillyn tarina* on ehdoton *must* jokaiselle Ulvilan surmasta kiinnostuneelle, eikä tarinan yksityiskohtaisuus vähennä kiinnostavuutta. Teos antaa yhden näkökulman paljon puituun Ulvilan surmaan, ja se sisältää tietoja, joita muihin lähteisiin – lehtikirjoitteluun ja oikeudenpäätöksiin – perehtymällä ei tavoita.

Hollander on ottanut kirjansa motoksi Solzenitsynin *Vankileirien saariston* alkusanat: *”Tässä kirjassa ei ole keksittyjä tapahtumia eikä keksittyjä henkilöitä.”* Motto kutsuu siten lukemaan teoksen ennemminkin dokumenttina kuin kaunokirjallisuutena.

Ohessa ei näin ollen käsitellä teoksen kirjallisia ansioita – niitä on, koska Hollander on terävä huomioija ja kokenut kirjoittaja. Tässä ei myöskään oteta kantaa siihen, olisiko teoksen voinut editoida viimeistellymmäksi. Paremminkin käsitellään sitä, mitä teos paljastaa suomalaisen virkakoneistojen suhtautumista ulkomaalaistaustaisiin henkilöihin sekä ennen kaikkea sitä, minkälaisen luonnekuvan teos piirtää kirjoittajasta.

Tausta

Teoksen satakunta sivua keskittyvät kokonaan syihin, joiden vuoksi Hollander joutui poliisin suurennuslasin alle heti ensimmäisenä päivänä surman jälkeen 1.12.2006. Kirja valottaa rehellisesti päähenkilönsä taustoja sekä tämän törmäyksiä suomalaisten virkakoneistojen edustajiin – tämä ei Hollanderin kokemuksen mukaan ainakaan ulkomaalaistaustaisen henkilön kohdalla merkitse sosiaalipuolen edustajien tai terapeuttien apua vaan poliisipartioita ja musta-Maijan karuja penkkejä.

Hollander (s. 1958) on tullut Suomeen v. 1994. Omien sanojensa mukaan – osittain ironisesti – ilmaston vuoksi:

Yksi syy minkä takia olen muuttanut Hollannista Suomeen on se, että Suomessa vuodenajat vaihtuvat. Kotimaassani ilma on yhtä mössöä, missä sataa tai paistaa milloin sattuu on talvi tai kesä. Suomessa unohdan talvella kuinka kesä vaikuttaa ja toisinpäin. Tammikuussa en voi enää kuvitella vesisateen tuoksua, heinäkuussa en enää muista miltä maa näyttää lumipeitteen alla. Valtava ero helpottaa jaksamista. Kesällä tuleva talvi ei masenna minua, koska en muista sitä.

Hollannista lähdön syy ei siis ilmeisesti ole useimpien Suomessa asuvien maahanmuuttajien tavoin suomalainen rakastettu sen paremmin kuin kotimaassa harjoitettu poliittinen tai etninen sortokaan – jollei vainoksi lasketa sitä, että Hollander joutui sanojensa mukaan ”poliittiseksi vangiksi” totaalikieltäytyjänä (VM: 82). Tämä tapahtui ilmeisesti 80-luvun vaihteessa, nykyisin Hollannin armeija perustuu vapaaehtoisuuteen.

Syy Suomeen muuttamiseen käy ilmi Hollanderin kunnallisvaaliesittelystä vuodelta 2008: tämä oli harjoittanut kotimaassaan menestyksellisesti ulkoparlamentaarista toimintaa 80-90 -luvulla. Lama 90-luvun alkupuolella johti kuitenkin suurtyöttömyyteen:

Olin myös mukana perustamalla lehteä, joka kyseenalaisti 1990-luvun EU-politiikan. Amsterdamin ja Maastrichtin sopimuksethan olivat muuttaneet “Linna EU:n” yhä rasisempaan suuntaan.

Silloin kun se lehti meni konkurssiin ja poliittinen ilmapiiri Länsi-Euroopassa tuli yhä ahdistavammaksi, muutin Suomeen.

(Ks esim: <http://redichaus.puheenvuoro.uusisuomi.fi/3885-cv#kommentoi>)

Paitsi totaalikieltäytyjä Hollander kertoo olleensa kotimaassaan kansalaisaktivisti ja talonvaltaaja, joka oli kirjoitellut (ja kirjoittelee edelleen) kotimaansa vaihtoehtofoorumeille (Ks. netistä esim. *Konfrontatie Digitaalinen* arkisto). Suomessa hän on jatkanut kriittisenä poliittisena kolumnistina mm. Satakunnan Kansassa (2001 – 2003) sekä viikkolehti Satakunnan Työssä (2004 alkaen). Hän osallistui eduskuntavaalipäällikkönä Satakunnan vihreiden vaalikampanjaan v. 2003, sittemmin hän on sittemmin vaihtanut leiriä ja on ollut vuonna 2008

(samoin kuin nyt 2014) kunnallisvaaliehdokkaana Vasemmistoliiton listoilla. Suomeen tulonsa jälkeen (syksyllä 1994) hän oli omien sanojensa mukaan ”muuttanut kymmenkunta kertaa”, kunnes päätyi Poriin vuonna 2001, missä hän tapasi tulevan vaimonsa Unnan. Vaellusvuosistaan hän on kirjoittanut teoksen *Vaihtuvat maisemat* (2012 – lyh. VM).

Hollander on opiskellut Amsterdamin yliopistossa, hän on humanististen tieteiden kandidaatti. Hänestä Suomen kaltainen insinöörivetoinen yhteiskunta on vailla tulevaisuutta:

Kävin pari vuotta sitten Outokummun Poricopperin uudenvuoden tilaisuudessa. Ilta palautti mieleeni ensimmäisen opiskelupäiväni Amsterdamin yliopistossa. Silloin vuonna 1977 meidät toivotettiin tervetulleiksi humanistiseen tiedekuntaan pienellä puheella: "Onneksi olkoon, valitsitte oikean tien elämään. Toiset opiskelevat insinööreiksi ja joutuvat umpikujaan. Insinöörit ovat koneita, jotka rakentavat koneita. Valtaosa insinöörien keksinnöistä on täysin turhia. Ja tuhoavia. Insinöörit ja heidän koneensa tuhoavat ihmiskunnan mikäli ei Jumala itse tai humanistit estä sitä."

Ei ole varmaa, kuinka Hollander on kyseisen julistuksen tulkinnut. Vaimon irtisanominen ”insinöörivetoisesta” yrityksestä taloudellisen kriisistä johtuneiden saneerausten vuoksi syksyllä 2005 kirjoittaa kuitenkin terävän kirjoituksen:

Vuonna 1979 lopetettiin Amsterdamin ja Rotterdamin telakat, yhden vuoden sisällä. Päätös vei yli 50 000 työpaikkaa. Tuska oli hirveä, mutta särky ei kestänyt pitkään. Ihmiset eivät ajautuneet epävarmuuteen ja tulivat työmarkkinoille silloin kun ne vielä vetivät. Äkillinen päätös osoittautui rohkeaksi päätökseksi.

Samanlainen rohkeus pitäisi löytyä Poricopperin johdosta. Kyse ei ole enää siitä, ajetaanko tehdas kokonaan alas vaan milloin se ajetaan kokonaan alas. Syytä yli tuhannen poricopperilaisen vuosia kestävään tuskaan ei ole ollut kuparin hinta, vaan johdon saamattomuus. (Satakunnan Työ, 29.9.2005.)

Tämä saamattomuus lakkaa, kun Poricopper vähän myöhemmin myydään pääomasijoittaja Nordic Capitalille, minkä jälkeen yhtiö modernisoidaan kansainväliseksi suuryhtiöksi. Innovatiivisella osaamisellaan yhtiö on menestynyt näihin päiviin asti varsin hyvin.

Traumat?

Yksi kotimaasta Hollannista tapahtuneeseen muuttoon vaikuttanut syy oli mahdollisesti veljen vuonna 1984 tapahtunut itsemurha – tämä oli poliittisena aktivistina ollut Hoopille esikuva ja tiennäyttävä. Hollander on ilmeisesti samastunut voimakkaasti isoveljeensä, koska hän kertoo veljeä koskevista muistelmistaan teoksessa *Järki voitti – vai voittiko*: ”Kirjan lopussa muutun itse veljekseni ja teen itsemurhan.”

Kyseistä traumaattista tapahtumaa Hollander kertoo työstäneensä terapiassa kymmenen vuoden ajan jo kotimaassaan. Työstämisessä ei ilmeisesti päästy kuitenkaan loppuun asti, koska läheiset Porissakin joutuvat enemmän tai vähemmän vakavien itsemurhauhkailujen johdosta turvautumaan poliisin sekä mielenterveysammattilaisten apuun. Tämä johtaa pakollisiin mutta lyhyiksi jääviin vierailuihin psykiatrisissa hoitolaitoksissa. Suomalainen mielenterveydenhoito tuottaa Hollanderille toistuvasti pettymyksen: laitoksissa todetaan, että hän ei ole psykoottinen, ja hänet passitetaan erilaisten avoterapioiden hoteisiin. Itse hän puolestaan kyllästyy laitosten toimettomuuteen ensi hetkinä – hän huomaa olevansa väärässä paikassa ja haluaa kotioloihin.

Osa psykiatrisista passituksista on johtunut Hollanderin oletetusta väkivallasta puolisoaan kohtaan:

Vuosi sitten poliisi hälytettiin meille, koska perheriidassa vaimoni tunsu itsensä uhatuksi. Poliisin saapuessa pihaan tilanne oli jo sen verran rauhoittunut, että kutsuin partion sisään ja pyysin järjestämään meille sosiaaliapua. En tiedä, minne partio oikeastaan otti yhteyttä, mutta pyydettyä apua ei tullut. Sen sijaan miehet totesivat, että minä puhun "ihan sekavia" ja että tarvitsen mielenterveyshoitoa. Kun vastasin, että poliisi ei ole psykiatri, minut pidätettiin.

Sain kuljetuksen pääterveysasemalle ikään kuin kolmoismurhasta epäiltynä: ilman kenkiä tai takkia, poliisiauton koirankopissa. (Kolumni Satakunnan Työ -lehdessä, ilmeisesti 2004 tai 2005 – teoksessa *Järki voitti* ei päiväystä.)

Vuonna 2005 Hollander toivoo voivansa osallistua terapeutti **Marko Revon** vetämään ryhmään, jonka tarkoitus on ehkäistä perheväkivaltaa. Ilmeisesti Hollanderin lapsuudenperheessä on tapahtunut fyysistä kaltoinkohtelua – lieneekö tämä yksi syy veljen itsemurhaan? Joka tapauksessa marraskuussa 2006 Hoop ilmoittaa vaimolleen perheriidan yhteydessä, jolloin tämä on väittänyt hätäkeskukselle Hoopin pahoinpitelevän häntä:

Tiedätkö edes, mikä hakkaaminen oikeastaan on? - - Minua on hakattu lapsena, tiedätkö edes, mitä hakkaaminen oikeastaan tarkoittaa? Et tiedä kun olet vain hemmoteltu insinööriä, joka ei tiedä mistään mitään!

”Vihanhallintaryhmä”, johon hän on saanut psykiatriselta osastolta lähetteen, osoittautuu kuitenkin pettymykseksi. Ryhmän käynnistyminen takkuilee, ja sen vetäjän antamat lupaukset eivät pidä. Lisäksi vetäjä toimii suhteessa lapseen ja vaimoon Hollanderin selän takana. Hollanderin perheenjäsenet – so. tämän ex-avovaimo ja poika sekä nykyinen vaimo **Unna Hollander** lapsineen – eivät löydä osapuolia tyydyttävää yhteistyömuotoa. Hollanderin lapsen äidin ja tämän nykyisen vaimon välit ovat tulehtuneet – samoin välit ovat tulehtuneet suhteessa sekä nykyisen vaimon isään että tämän lasten isään. Edes lasten vierailupäivistä ei päästä osapuolia tyydyttäviin sopimuksiin.

Väkivallanhallintaprojekti - valtakunnallisen *Jussi -projektin* nimissä – päättyy Hollanderin osalta katastrofaalisesti:

Yksi Revon monista lupauksista oli, että minulla on lupa soittaa hänelle "siltoin kun seinä tulee vastaan, erityisesti viikonloppuna, koska siltoin

perheet viettävät paljon aikaa yhdessä." *Lauantaina 1.10.2005 koetan soittaa Revolle. Unna on edellisellä viikolla irtisanottu Outokummusta ja sekavassa tilanteessa tunnen olevani yksin.*

– – Kun Jussi vihdoinkin soitti maanantaiaamuna päätin, että oli hänen vuoronsa kärsiä. Kun hän kysyi onko kaikki kunnossa, vastasin rauhallisesti: "Totta kai, Jussi. Olen tappanut vaimoni". Täyspaniikki tietysti linjan toisessa päässä, mutta kun korostin, että kaikki oli ihan OK paitsi se minun ja hänen välinen juttu, Jussi ei enää vaikuttanut hermostuneelta. Hän paljasti, että ryhmä ei toteutunut ja että hänestä ei minulle enää olisi apua. Soiton lopussa sanoin hänelle, että en pystynyt luottamaan häneen, mutta että hän voisi luottaa minuun ja että kaikki oli ihan OK. (Kursivointi Zem.)

Episodi päättyy vähemmän yllättävästi siihen, että kaksi poliisipartiota kaartaa pihaan ja poliisit tunkeutuvat asuntoon noutamaan lasta ja puolisoa turvaan. Vaimon irtisanominen Poricopperista ei näin ollen ole ollut pariskunnan yhteiselämänsäkään kannalta helppo: se on johtanut välittömästi kriisiin, ja sen pitkäaikaisvaikutukset ovat kauaskantoiset.

Kaikkiaan ”vihanhallintaryhmä” on tuntunut palvelevan enemmän ammattitaidottoman vetäjän (joka on siirtynyt työttömyyden vuoksi rakennusosalta terapia-alalle) etua kuin varsinaista tehtävänsä, minkä vuoksi ryhmä kuihtuu. Perheväkivaltaryhmän vetäjä osoittaa kuitenkin Hollanderille mahdollisuuden jatkohoitoon:

Hän antaa vihjeen, että Porissa olisi seuraavana syksynä mahdollisuus osallistua itsemurhan tehneiden omais- tai vertaisryhmään. Ryhmä kokoontuu syksyllä 2005 Anitan johdolla kerran viikossa. Alussa käy viisi ihmistä. Minun lisäksi äiti, jonka poika hyppäsi hotellin katolta, tyttö, jonka poikaystävä otti yliannoksen lääkkeitä, nainen, jonka aviomies ampui itseään ja mies, jonka aviovaimo käveli järveen. Syksyn lopulla olen enää tytön kanssa jäljellä ja tapaamiset lopetetaan rahapulan vuoksi.

Hollanderin kertomus antaa lohduttoman kuvan mielenterveyshoitoon Suomessa suunnattujen resurssien määrästä ja laadusta – tuttua tarinaa monien näkymättömien, mutta myös monien julkisuutta saaneiden, kansakuntaa järkyttäneiden tragedioiden tiimoilta.

Vaimon irtisanominen ja seuraukset

Unna Hollander oli työskennellyt Poricopperin rahapajassa kielenkääntäjänä vuodesta 1987. Hänet irtisanottiin yhtiöstä lukuisien 2000-luvulla tehtyjen saneerausten yhteydessä syyskuun lopussa 2005. Ennen irtisanomista Unna Hollander oli siirretty rahapajasta Nordic Green -osastolle, missä työtehtävät kuitenkin hiipuivat. ”Hän oli saanut aikaa tunnin pakata tavaransa”, kirjoittaa Hollander.

Työpaikan menetys oli Unnalle kova pala sekä taloudellisesti että psyykkisesti. Se aiheutti irtisanotulle muun muassa unettomuutta sekä perheelle epävarmuutta toimeentulosta. Hoop Hollanderin tulot free-lance -toimittajana ja kääntäjänä

olivat satunnaisia, ansiot olivat tämän oman ilmoituksen mukaan noin 500 euroa kuukaudessa. Unna vaipui ilmeisesti depression, jolloin hän Hoopin mukaan käytti suurimman osan ajasta nukkumiseen. Masennuskautta saattoi kuitenkin seurata hypomaaniselta vaikuttava kausi, jolloin Unna muuttui täysin:

Hänen kasvonsa muuttuu, hänen äänensä muuttuu ja ennen pitkää hän alkaa riidellä minun kanssani. Taukoamatta. Hän on kuin eri ihminen. Joskus epäilen, ettei hän tunne minua enää. Silloin alan pelätä. Epätoivoisena on hankala muistaa, että jakso päättyy joskus. Mutta juuri silloin hän yhtäkkiä taas vajoaa letargiaan.

Hoop huolestui vaimostaan, johon hän ilmeisesti projisioi itsetuhoisia piirteitään. Hän esimerkiksi soittaa hälytyskeskukseen, kun vaimo katoaa riidan päätteeksi yöpuvussa lokakuiseen iltaan meren rantaa lähellä sijaitsevasta asunnosta. Poliisi löytää tämän kuitenkin naapuriasunnosta.

Riidat johtuivat siis osittain kahdeksantoista vuotta Poricopperissa palvelleen vaimon erottamisesta, mitä seurasivat taloudelliset huolet ja mielenterveysongelmat. Taloudelliset vaikeudet johtivat myös siihen, että syyskuussa 2005 tapahtuneen erottamisen jälkeen vaimo edellytti joulukuussa muuttamista entisestä vuokra-asunnosta ilmeisesti edullisempaan osoitteeseen. Hoop vastusti muuttamista (hän oli saanut niistä Suomessa olo aikanaan jo tarpeekseen), mikä johti uusiin yhteenottoihin.

Hollanderit kuitenkin irtisanoivat Porin Uniluodon Uparonkadulla sijainneen asuntonsa vuokrasuhteen lokakuussa 2006, ja he saivat aikaa marraskuun 2006 loppuun asti hoitaa muuttotoimet uuteen osoitteeseen. Takuuvuokra kattoi vanhan osoitteen vuokran joulukuun alkuun, ja Unnan isä oli luvannut maksaa Porin Reposaaressa sijaitsevan uuden osoitteen kahden ensimmäisen kuun vuokrat. Kirja sisältää pitkän jakson, jossa kuvaillaan yön 31.11 – 1.12 2006 tapahtumia, jolloin muutto Reposaareen saatettiin loppuun. Muuttajia oli Hoopin mukaan kolme: Unna oli hankkinut muutama päivä ennen muuttoa koiran.

"Asunto tyhjenetään 1. joulukuuta mennessä", oli Hoop luvannut vuokraisännälleen, entiselle merimiehelle Pekalle ja tämän vaimolle Annelille. Hoopin mukaan vuokraemäntä yritti vielä muuttotilanteessa vietellä Hoopita tekemään "ranskalaisia visiittejä" sekä ehdotti Hoopin jäämistä osoitteeseen alennetulla vuokralla.

Muutto siis kuitenkin tapahtuu noin vuosi sen jälkeen kun Unna on saanut lopputilin Poricopperista lähes kahdenkymmenen palvelusvuoden jälkeen.

Muutto

Varsinainen muuttourakka Hollanderin mukaan on aloitettu 31.11.2006 puolelta päivin. Uusi osoite vaikuttaa marraskuussa ankealta, Reposaaari on ainakin tuolloin "maailman karuin paikka". Matka Porin keskustaan kestää bussilla reilun tunnin, ja pääkatu Kirkkokadulla voisi Hoopin mukaan "keskellä päivää ampua haulikolla vahingoittamatta ketään". Muuttaminen tuolloin autiolta vaikuttavalle seudulle selvästi harmittaa – onneksi lausunnossa on tuo "vahingoittamatta

ketään”. Ja lisäksi Hollander on aseistakieltäytyjä ja vastustaa ylipäätään väkivaltaa.

Tosin kirjoittajan kansalaisaktivistipuoli kirvoittaa myöhemmin seuraavan lausunnon:

Olen monesti julkisuudessa todennut, että hyväksyn väkivallan silloin kuin se on poliittista väkivaltaa.

Lausunto sisältyy Hollanderin loukkaantuneeseen reaktioon, kun vuonna 2009 käy ilmi, että Ulvilan surman tutkinnasta vastannut **Juha Joutsenlahti** on epäillyt Hollanderia Jukka Lahden surmasta, ja tämän motiivi olisi ollut mustasukkaisuus vaimon esimestä kohtaan.

Mutta Hoop ja Unna ovat siis Hoopin mukaan muuttopuuhissa marras-joulukuun välisenä yönä. He ovat ajaneet useita kertoja edestakaisin Uniluodosta Reposaareen muutoromppeet muovisäkeissä auton takatilassa. Kello *kaksi aamuyöllä* Hollanderit ovat Hoopin mukaan Reposaaressa. Hoop ulkoiluttaa tuolloin koiraa, Unna purkaa lastia. Tunnin kuluttua – eli noin kolmelta yöllä – ollaan jälleen Uniluodolla: ”Asunto olisi pitänyt olla tyhjä 30. marraskuuta mennessä, eli *pari tuntia sitten*.” Kellon on täytynyt olla kuitenkin yli kolme – ellei sitten olla ajettu ajassa taaksepäin.

Kellon ollessa viisi aamuyöllä pariskunta on jälleen tulevassa osoitteessaan Reposaaressa, missä Hoop purkaa autoa. Tällöin aiemmin poliittisista kuvioista tuttu henkilö (Vihreiden ehdokas eduskuntavaaleissa 2003) yllättää Hoopin vaimonsa omistaman ja muutossa käytetyn auton viereltä:

Kello tulee viisi, olemme päättäneet, että huilaamme pari tuntia ennen kun ajamme taas Uniluotoon. Olen purkamassa autoa kun O. S. yllättää minut.

Hoopin mukaan kyseinen henkilö on juoppo, jonka kanssa hän nyt joutuu olemaan päivittäin tekemisissä, koska tämä pitää majaansa paikkakunnan kioskillä vastapäätä Hoopin uutta asuntoa. Tämä ryyppäilee olutta kioskillä ja sammuu silloin tällöin nurmikolle, minkä Hoop on pannut merkille sen kuukauden aikana, jonka muuttoprosessi uuden ja vanhan asunnon välillä on kestänyt.

Hollanderit ovat siis aamuyöllä kello kolme Uniluodolla ja kello viideltä Reposaaressa, missä todistaja näkee Hollanderin. Toisessa teoksessa *Vaihtuvat maisemat* Reposaaressa ollaan kuitenkin *tunti tai kaksi tuntia aikaisemmin*:

Tänä aamuna hän säikähti minua, kun ilmestyi yhtäkkiä meidän autoomme viereen. *Kello oli vasta kolme tai neljä*. (VM: 69-70. Ital. Zem.)

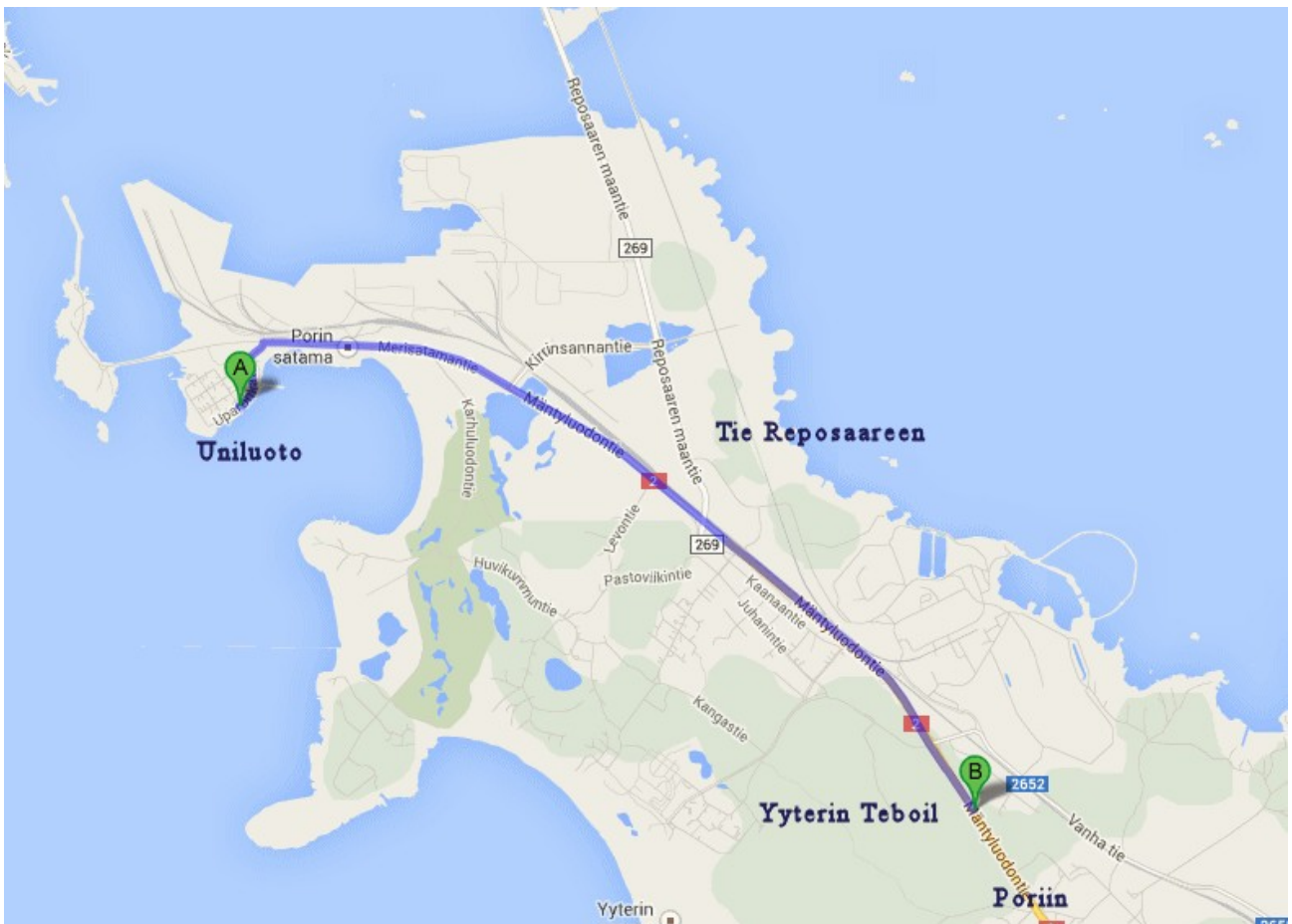
Aamuyöllä ”vasta kolme ta neljä”, ei siis paljon mitään vielä?

Jos Hollanderit olivat ”vasta” kolmen-neljän tienoilla Reposaaressa, olisivatko he ehtineet tekemään surmateon n. puoli kolmen jälkeen Ulvilassa, niin kuin murhasta pariskuntaa epäillyt **Juha Joutsenlahti** ilmeisesti oletti? Mutta jos he olisivat olleet ”vasta” *viideltä* Reposaaressa, he olisivat hyvinkin ehtineet palata uuteen osoitteeseensa. Onko muutoksessa laskelmoinnin makua? Ja mitä ”juoppo

psykologi” teki kolmen-neljän tienoilla (tai viiden tienoilla) kylmässä ilmassa ulkosalla? Seurasi Hollanderien muuttopuuhia, mutta ei siis auttanut heitä?

Edellä todettiin, että mikäli pariskunta oli kahdelta Reposaaressa purkamassa lastia, he voisivat olla vasta kolmen jälkeen takasin Uniluodolla. Ja mikäli he ajoivat täältä – lastattuaan auton – takaisin Reposaareen, he ovat voineet olla siellä vasta noin kello neljän-viiden välillä (ei siis kolmen-neljän välillä, niin kuin teoksessa Vaihtuvat maisemat annetaan ymmärtää).

Joka tapauksessa sen jälkeen, kun ”psykologi” on kohdattu, pariskunta lähtee viimeiselle keikalle vanhaan osoitteeseen Uniluodolle. Siellä Hollander luovuttaa kertomansa mukaan avaimet viiden-kuuden aikaan aamuyöllä vuokraemännälle. Lähdettyään matkaan pariskunta poikkeaa syömään ”Kaanaan Teboililla”, paikalla on myös paljon rekkakuskeja. Kyseessä on ilmeisesti Yterin Teboil, joka on nähtävästi ollut tuolloin auki ympäri vuorokauden (tai se on ehditty jo avata). Kyseinen huoltoasema baareineen sijaitsee Mäntyluodontien varrella, tosiasiallisesti Kaanaasta hieman Poriin päin.

Tekstin ajoituksissa on kuitenkin taas horjuvuutta: edellä on annettu ymmärtää, että huoltoasemalla käydään viimeisellä muuttokeikalla aamutyöstä kello viiden-kuuden tienoilla. Hollander kuitenkin kirjoittaa pariskunnan keskusteltua väleistään aterian äärellä ja sitten tehdessä lähtöä:

”On jo pimeä. Lähdetäänkö jo?” ”Lähdetään.”

”Jo pimeä?” Eikö ollutkaan valoistuva aamuyö? Joka tapauksessa ollaan pariskunnan viimeisellä muuttoreissulla, jota ennen oli jätetty avaimet entiselle vuokraemännälle: tämä oli tuolloin laulanut seireenilaulujaan lähtevälle vuokralaismiehelle. Ja pöydän ääressä keskusteltiin juuri kyseisestä vuokraemännästä ja myös tämän aikaisemmasta huonosta käytöksestä Unna Hollanderia kohtaan. Se, että aamu on tuolloin ollut ”jo pimeä”, kertoo joko vajavaisesta kielitaidosta tai siitä, että teokselle annettu määritelmä ”*Tässä kirjassa ei ole keksittyjä tapahtumia eikä keksittyjä henkilöitä*” ei ehkä ole kaikilta osin paikkansapitävä.

Ja Hollanderin mukaan pian huoltoasemalta lähdön jälkeen tulee yllättävä soitto:

Olemme juuri kääntymässä Mäntyluodontieltä Reposaaressa suuntaan kun Unnan puhelin soi. Soitto kestää niin pitkään ja tuo ilmeisesti niin vakavan uutinen, että hän parkkeeraa auton bussipysäkille. ”Jukka S. Lahti murhattiin”, hän sanoo vihdoin lopettaessaan. ”Ja sen vaimo on sairaalahoidossa.”

Keneltä soitto tulee? Kuka osaa jo aamuyöstä 1.12.2006 tiedottaa Hollandereille Lahden murhasta? Onko murhauksellinen mahdollisesti jo kuultu kello kuuden uutisissa – pariskunta saattoi lähteä taukopaikastaan vasta kuuden jälkeen? Henkilö on tapauksessa varhainen lintu. Ja tämä olettaa, että myös Unna on valveilla. Onko kyseessä vuokraemäntä, jota juuri on parjattu, mutta joka ilmeisesti oli valveilla pariskunnan jättäessä tälle avaimet? Miksi tämä soittaa Unnalle? Vai onko soittaja joku Unnan entisistä työtovereista, joka tiesi, että Lahti oli Unnan esimies?

Tosin Hollander kirjoittaa myöhemmässä kirjassaan *Vaihtuvat maisemat* hetkestä, jolloin poliisit ilmestyvät seuraavana päivänä uuteen osoitteeseen:

Sekunnin murrososassa tajusin, mistä oli kyse. *Tunti sitten joku tuttu oli soittanut vaimolleni* ja kertonut, että varhaisaamuna hänen entinen esimies oli kotona puukotettu kuoliaaksi. (Ital. Zem.)

Oliko mahdollisesti joku soittanut *aamulla viiden-kuuden välillä* – ja *joku toinen puolestaan neljän aikaan iltapäivällä* 1.12.2006? Tämä myöhempi soitto ei siis olisi mikään uutinen, minkä vaikutelman teoksesta *Vaihtuvat maisemat* kuitenkin saa – siinä ei mainita aikaisemmasta soitosta. Ja Unna vaikuttaa kirjan *Järki voitti* mukaan lepäävän tuolloin edellisyön muuttourakasta tai on muuten masennuksen vallassa vuoteessa, Hoop puolestaan ulkoiluttaa koiraa ja noutaa postia (tämä siis murhauksellisen jälkeen). Tämän lisäksi Hollander on postittanut 1.12.2006 hollantilaiseen verkkojulkaisu Konfrontatie Digitaliin jutun, jossa hän ilmoittaa seuranneensa ilmaston lämpenemistä tutkimalla, kuinka joulukuun ensimmäisen päivän lämpötilat ovat kohonneet hänen Suomessa oleskelunsa vuosina: 1.12.2006 lämpötila oli +7 astetta. Onko hän tehnyt postituksen varhain aamulla muuttourakan jälkeen? Vai iltapäivällä ennen koiran ulkoiluttamista? Kyseessä on joka tapauksessa päivälämpötila.

Teoksessa *Vaihtuvat maisemat* iltapäivä ei ole kuitenkaan yhtä lämmin: pihan tiet ovat ilmeisesti jäiset ja liukkaat: ”Rantapolku oli liukas ja pimeä.”

Paluumatkalla olin hakemassa postia. Postilaatikko pihanaidalla avattiin pienellä avaimella ja kun oli nollakeli, homma kesti ja vaati keskittymistä. (VM: 69.)

Myöhemmässä kirjassa *Vaihtuvat maisemat* kuvataan myös reaktiota poliisin uteluihin edellisyydestä:

"No mitäs luulet?" sanoin ja hymyilin. "Totta kai olin Ulvilassa! Eikö ole hienoa? Heti napsahti! Sinusta tulee Vuoden 2006 poliisiksi! Mutta valitettavasti joudun pettämään sinua. Minulla on alibi. Olin viime yöllä muuttamassa. On useita ihmisiä, joka voi todista sitä."

Tosiasiasa pariskunnan muuttopuuhille on vain kaksi todistajaa: vuokraemäntä Uniluodon päässä aamulla kello viiden tienoilla, sekä ”juoppo psykologi” Reposaaressa joko kello viiden tienoilla (*Järki voitti*, 2011) tai kello kolmen tienoilla (*Vaihtuvat maisemat* 2012).

Joka tapauksessa teoksessa *Järki voitti – vai voittiko?* Hollander ei kommentoi lainkaan omia tuntojaan, kun hän kuulee murhauutisen – onko kyseessä tyylikeino? Dramaattinen katkaisu? Vai eikö murhauutinen kosketa häntä? Joka tapauksessa Hollander siirtyy suoraan uuteen lukuun, missä kuvataan seuraavan päivän tapahtumia.

Poliittinen väkivalta?

Hollanderin teokseen sisältyy varmasti monien kulmakarvoja varmasti kohottava lause:

Olen monesti julkisuudessa todennut, että hyväksyn väkivallan silloin kuin se on poliittista väkivaltaa.

Voidaan tietysti pohtia mitä on Hollanderin hyväksymä ”poliittinen väkivalta”? Sanojen ”monesti julkisuudessa todennut” takaa löytyy mahdollisesti Hollanderin kannanotto Yhdysvaltojen suorittamaan Irakin miehitykseen 2003, mistä Hollander kertoo teoksessa *Vaihtuvat maisemat* (2012):

Irakkin sota alkoi ja Helsingissä järjestettiin suurmielenosoitus. Osallistuin siihen kantamalla kilpeä, missä luki: "*Lee Harvey Oswald, your country needs you now!*" Pääkaupungissa yleisö antoi myönteistä palautetta, mutta koti-Poriissa vastaanotto oli toisenlainen

Satakunnan Kansan toimittaja laati Hollanderin Poriin organisoimasta mielenosoituksesta jutun, missä Hollanderia moitittiin ”huonosta mausta” – juttu julkaistiin Hollanderin kuvan kanssa. Tämä johti yhteydenottojen tulvaan sekä lehden toimitukseen että Hollanderin kotiosoitteeseen, minkä johdosta Hollander teki rikosilmoituksen: toimittaja oli Hollanderin mielestä syyllistynyt kunnianloukkaukseen ja yksityisyydensuojaa koskevien säädösten rikkomiseen. Rikosilmoitus ei kuitenkaan johtanut jatkotoimenpiteisiin, mutta kylläkin myöhemmin uusiin kärhämöihin kyseisen toimittajan ja Hollanderin välillä – rikostoimittaja kirjoitti Auerin tapaukseen liittyvistä asioista ja halusi

pariskunnalta tietoja, esimerkiksi kun Joutsenlahden määräyksestä tapahtunut Hollanderien salakuuntelu paljastui vuonna 2009.

Mutta ”hyväksyn väkivallan silloin, kun se on poliittista”? Hollander *ei* siis hyväksy ”epäpoliittista” väkivaltaa – esimerkiksi perheväkivaltaa tai suomalaisten nakkikioskeilla viinapäissään harjoittamaa rähinöintiä. Hän viittaa siihen, että myös Jukka Lahden murhan takana oli perheväkivalta: kyseessä oli perheriidan yhteydessä tapahtunut puukottaminen, mikä ei Hollanderin mukaan ole harvinaista Suomessa:

Nimen omaan tätä harkiten komisarion olisi pitänyt muistaa, että melkein aina silloin kuin puukko heiluu Suomessa ja joku kuolee, kyse on juuri perheväkivallasta!

Tästä siis Hollander muistuttaa Joutsenlahtea, eikä hän muutenkaan kaihda kirjassaan Auerin syyllistämistä. Hollander kuitenkin tietää, että perheväkivalta ei ole harvinaista myöskään rajojemme ulkopuolella, mistä tällä on ilmeisesti ollut myös omakohtaisia kokemuksia. Perheväkivallan hoitaminen tosin on Suomessa kehittymätöntä ja ammattitaidotonta, mistä Hollandereilla myös oli omakohtaista kokemusta, kuten aikaisemmin todettiin.

Hollanderin mielestä Jukka Lahden murhatapauksessa ei siis todennäköisesti ole kyseessä ”poliittinen väkivalta”:

On järkevä strategia tutkia Ulvilan tapahtumia ryöstönä ja kartoittaa henkilöitä, joilla on talousrikollinen ja väkivaltainen tausta. (Satakunnan Työ, 5.12.2006.)

Myös Hollanderin kirjan nimi siis viittaa Auerin syyllisyyteen: ”Järki voitti – vai voittiko?”

”Järki voitti” oli Auerin lausunto sen jälkeen, kun hänet oli Hovioikeuden yksimielisellä päätöksellä vapautettu murhasyytteestä. Hollander kyseenalaistaa vapauttavan tuomion, hän tuntee ”tietävän” – monen muun tapaan – että Auer on syyllinen. Hovioikeuden tuomion jälkeen Joutsenlahden linja näytti kuitenkin osoittautuneen oikeaksi, ja Hollanderin piina yhtenä seitsemästä pääepäillystä tulisi siis jatkumaan.

Tutkinnanjohton ja -linjan vaihduttua ja Hollanderien puhelimien marras-joulukuussa 2007 tapahtuneen salakuuntelun tultua ilmi lain määräämällä tavalla vuonna 2009, Hollander saa käsiinsä häntä koskevan tutkintapaperin, mihin Joutsenlahti on kirjannut Hollanderia koskevia huomioitaan. Poliisilaitoksella Tapio Santaoja puolestaan näyttää Hollanderille epäiltyjen listaa:

”Jos minun nimi olisi ollut tässä rivissä”, Santaoja näyttää epäiltyjen listaa esitutkinnassa, ”olisin tehnyt aivan samaa kun sinä. Olet rohkeasti ja sitkeästi puolustanut kansalaisoikeuksiasi.”

Kannanotto voi olla taktiikkaa tai strategiaa, jolla pyritään paljastamaan tutkittavan reaktio – todennäköisesti Santaojan lausunto kuitenkin lienee Aueria kuulustelleen ja tältä ”tunnustuksen” saaneen ja tämän syyllisyydestä vakuuttuneen poliisin vilpittömän kannanotto.

Mutta ”hyväksyttävä poliittinen väkivalta”? George Bushin salamurha olisi siis Hollanderin mielestä ollut oikeutettu, koska tuolloin Irakin kansa ja siviilit olisivat ilmeisesti säästyneet niiltä Yhdysvaltojen ylivoimaisen sotakoneiston iskuilta, jotka Bush oli mobilisoinut ja jotka tietojen valossa eivät olleet niin ”täsmällisiä”, kuin oli annettu ymmärtää. Pienempi väkivalta – salamurha – olisi pysäyttänyt suuremman väkivallan – OK?

Logiikka ei kuitenkaan ole viety loppuun asti: salamurha olisi sytyttänyt amerikkalaisten isänmaallisen raivon, kansa olisi todennäköisesti yhdistynyt kriisiin hetkellä ja konservatiivisten poliittisten toimijoiden rivit olisivat tiivistyneet. Sotatoimet olisivat jatkuneet suunniteltuja latuja entistä motivoituneempina ja raivoisampina. Koneistoa ei pysäytetä salamurhalla, varsinkin jos johtaja on siinä määrin taustavoimien masinoimien aivoriihien ”nukke” kuin George W. Bush Jr. kaikesta päätellen oli.

Hollander toimi Satakunnan vihreiden eduskuntavaalipäällikkönä vuoden 2003 kevään vaaleissa. Tietääkseni Vihreiden viralliseen ohjelmaan ei kuulu poliittisen väkivallan hyväksyminen – ja ehkä Hollanderin mielenosoituksessa esittämä kannanotto sai erityishuomiota juuri hänen asemansa vuoksi: Yhdysvallat liittolaisineen iski Irakiin juuri maaliskuussa 2003 (Lipposen ja Jäätteenmäen yhteenotto Irak-vuodosta tapahtui saman vaalikampanjan aikana). Vihreän liikkeen liepeillä on toiminut kuitenkin esimerkiksi eläinaktivisteja, joiden turkistarhoihin ja -liikkeisiin suunnatut iskut ovat luonnehdittavissa ”väkivallaksi” tai ainakin suoraksi toiminnaksi. Vihreän liikkeen ”vastustajat” ovat lyhytnäköistä taloudellista hyötyä luonnon kustannuksella tavoittelevat tahot – ydinvoiman rakentajat, tehmaataloustuotanto ja muut ilmastonmuutosta edistävät toimijat. Vastustajia siis riittää.

Hollander kritisoikin suomalaista insinöörivetoisen kulttuurin. Hänellä on myös lähituntumaa ”insinöörikulttuuriin”, koska hänen vaimonsa isä samoin kuin tämän entinen puoliso ovat insinöörejä, jotka eivät ymmärrä ihmisen psyykeä: ”Et tiedä kun olet vain hemmoteltu insinööriintyttö, joka ei tiedä mistään mitään”, Hoop huutaa vaimolleen perheriidan yhteydessä.

Vaimon insinööri-isä lienee osaltaan vaikuttanut siihen, että Unna Hollander on aikanaan toimitettu suljetulle osastolle. Tämä tapahtui ilmeisesti Poricopperista saatujen potkujen jälkeen, koska viimeisenä muuttoyönä pariskunta keskustelelee huoltoasemalla aterioidessaan siitä, kuinka vuokraemäntä on parjannut Unnaa:

”Hänen sävynsä on ihan sama kuin silloin *viime syksynä* kun jouduit Harjavaltaan.” (Ital. Zem.)

Eli kyse on syksystä 2005, jolloin Unna erotettiin Poricopperista. Pakkohoitoon toimittaminen johtui mahdollisesti itsetuhoisista reaktioista. Ainakin Unna oli Hollanderin kuvauksen mukaan erottamisen jälkeen vahvasti depressiivinen, mihin liittyi ilmeisesti myös hypomaanisia ja maanisia kausia. Perheriidan jälkeisessä keskustelussa poliisin sosiaalityöntekijä puhuttelee pariskuntaa:

”Se oli... Mä ajattelin, että se oli minun ex-miehen vitsi, kun ambulanssi tuli ja vei minut Harjavaltaan...”, Unna muistaa. ”V. N. on tunnevammainen insinööri, joka luulee, että ihmisten ongelmat hoidetaan napilla. Jätkä täyttää kohta satakaksikymmentä vuotta, mutta ei osa vain myönnä itsellesi eikä

muille, että hän on itse aiheuttamassa Unnan ahdinkoa..." "Tämä N. on sinun isäsi?" "Perhe ei ole koskaan hyväksynyt avioeroani." "Unnan lapseton vanhempi sisko on sanonut minulle päin naamaa, että en kuulu heidän niin sanottu ydinperheeseensä enkä tule koskaan kuulemaan."

Nähdään siis, että Hollanderilla on ainakin opiskeluajoista asti syvälle käyvä vastakkainasettelu ”insinöörivetoisen” yhteiskunnan kanssa, mikä näkyy paitsi periaatteellisella tasolla myös henkilökohtaisella tasolla. Henkilökohtainen on poliittista? Toisessa yhteydessä hän palaa Amsterdamin yliopiston humanistiselta tiedekunnalta saamaansa evästyksen:

” - - Insinöörit ovat koneita, jotka rakentavat koneita. - - Valtaosa insinöörien keksinnöistä on täysin turhia. Ja tuhoavia. Insinöörit ja heidän koneensa tuhoavat ihmiskunnan mikäli ei Jumala itse tai humanistit estä sitä.”

Onko ”poliittisen väkivallan” hyväksyminen siis ”luddiittien” harjoittamaa koneiden rikkomista tai siihen verrattavaa toimintaa? Vai sallisiko Hollanderin hyväksymä ”poliittinen väkivalta” Linkolan tapaan talouselämän napamiesten ja vaikuttajien eliminoimisen luonnonvarojen säästämisen nimissä? Olisiko Hollander ekoterroristi? Vai merkitseekö ”poliittinen väkivalta” hänelle jotakin viattomampaa – hulinointia mielenosoituksissa, poliisin heittelemistä kivillä ja polttopulloilla, talouden napamiesten ”kakuttamista” tai vastaavia mediatempauksia?

On huomattava, että Jukka Lahti ei ollut insinööri vaan yhteiskuntatieteilijä. Sosiaalipsykologien koulutus tapahtuu Helsingissä valtiotieteellisessä tiedekunnassa. Lahti oli kuitenkin myös ympäristöongelmia synnyttäneen suuryhtiön palveluksessa ja vielä johtotehtävissä. Yhtiön jätevesipäästöt mm. Porin edustalla olivat vuosituhannen vaihteessa johtaneet oikeusjuttuihin, joissa kalastajat vaativat korvauksia kalakannan vähenemisestä – heikolla menestyksellä.

Lisäksi Jukka Lahti olisi Hoopin käsityksen mukaan osaltaan vaikuttanut Unnan irtisanomiseen. Hollanderin mukaan Lahti oli ”saneerausjohtaja”, joka oli palkattu nimenomaan organisoimaan massaerottamisia. Suuret henkilöstösupistukset Poricopperissa vuosituhannen alkupuolelta vuoteen 2005 ajoittuivat aikaan, jolloin Lahti palkattiin: tämän tehtäväksi lankesivat henkilöstön uudelleenjärjestelyt alati muuttuvassa organisaatiossa. Hollanderin vaimo, joka puolestaan oli työskennellyt yhtiössä lähes kaksikymmentä vuotta, erotettiin kahdensadan muun työntekijän ohella syksyllä 2005 ilman takeita uudesta työpaikasta. Hollander kutsuu nettikirjoituksessa Lahtea nimellä ”Van der Meer” – hänen kaltaisensa henkilöt ”ilmestyvät kuin tyhjästä” ja ”katoavat tyhjyyteen” silloin, kun menee hyvin.

En tiedä Lahdesta paljon mitään. Hän oli suht uusi kasvo firmassa. Muistan, että Unna kertoi miehen olleen läsnä irtisanottaville järjestetyssä tilaisuudessa. Eli todennäköisesti Lahti oli tullut firmaan paljon kohua aiheuttaneen joukkoirtisanomisen merkeissä.

Hoopin epäilyjen mukaan Lahti oli palkattu taloon siis nimenomaan hoitamaan irtisanomisia kuparin ja teräksen hinnanlaskun sekä Kiinan halpatyövoiman aiheuttamassa kriisissä, kun yhtiötä jouduttiin vuosituhannen alkupuolella jatkuvasti saneeraamaan. Lahdellahan oli kokemusta uudelleensijoittamisista ja työttömien uudelleenkoulutuksesta jo hänen asuessaan Turussa, missä hän kuntoutti pitkäaikaistyöttömiä ja opasti näitä työelämään – näissä merkeissä hän oli tavannut tulevan vaimonsa Anneli Auerin. Hoop puolestaan ei vielä tuolloin vaikuttanut Turussa, mutta hän oli maahanmuuttonsa jälkeisinä vuosina myös työllisyyskoulutuksen piirissä.

Hollanderin käsitys ei Lahdesta ei siten ole virheellinen – Lahden koulutus ja konsulttitoiminnassa samaa kokemus auttoi ilmeisesti laatimaan henkilöstöstrategioita saneerattavassa yhtiössä. Lahti ei ilmeisesti kuitenkaan ollut suoranaisesti vastuussa Unnan erottamisesta, vaikka vaikutinkin – ainakin myöhemmin – olleen tämän lähin esimies ainakin viime vaiheessa. Päin vastoin, Lahti oli halukas tarjoamaan Unnalle pätkätöitä ja ehdotti yhtiölle myös Unnan vakinaistamista uudelleen. Hollanderin mukaan Unna itse kuitenkin torjui tarjouksen:

Olen useita kertoja ollut läsnä kun hän soitti entiselle esimiehelleen Allan Savolalle ja keskustelun sävy oli niin täynnä surua, että on oikein törkeätä väittää, että Unnan prioriteetti olisi silloin ollut päästä Luvataan takaisin.

--

Edellisen syksyn irtisanominen oli jättänyt tosi pahan maun Unnalle ja Outokumpu Poricopper/ Luvatan kohtalo oli kesällä 2006 erittäin epävarma eli hän epäili uuden työsopimuksen muodostuvan aika lyhyeksi.

Vakinaisen työsuhteen purkaminen oli johtanut siis luottamuksen menettämiseen kyseiseen yhtiöön. Ja vaikka Jukka Lahti olisikin halunnut palkata Unnan uudelleen ja tähän olisi ollut siihen suostuvainen, yhtiön henkilöstöjohtaja **Mikko Juusela** ei Juha Joutsenlahden tietojen mukaan nähnyt edellytyksiä palkkaamiseen.

Mutta siis poliittisen väkivallan hyväksyminen?

Minkä takia Ulvilan tapaus saa niin paljon huomiota muihin verrattuna? Mikäli tämä rikos liittyy uhrin työpaikkaan, entiset kollegat pelkäävät, että surmaaja voisi toistaa tekonsa. Isoille herroille paska tuli housuun ja he haluavat tämän murhaajan kiinni keinoja kaihtamatta.

Ylläoleva sitaatti viittaa siihen, että Hollanderin mielestä Jukka Lahden murha saattoi olla terroriteko – motiivina pyrkimys herättää pelkoa yhtiön johdossa. Hollander olettaa Luvatan tarjoaman 30 000:n euron ”ilmiantopalkkion” juontuvan yhtiön johdossa olevien pelosta, että tapaus toistuu joko itseen tai perheeseen kohdistuvana väkivaltana. Tietysti murhan selvittäminen oli muutenkin yhtiön kannalta tärkeää, varsinkin kun yhtiö oli juuri siirtynyt uusien omistajien käsiin ja se kävi selviytymiskamppailua vaikeassa liiketoimintaympäristössä. Vuosikausien poliisitutkinta, joka kohdistui yhtiön palveluksessa oleviin tai olleisiin, vaikutti varmasti haitallisesti työilmapiiriin.

Oli miten oli, Hollander paheksuu sitä, että konkurssin partaalla oleva yhtiö on valmis uhraamaan suuren summan tekijän kiinnisaamiseksi muutenkin köyhässä

kaupungissa – lisäksi Ulvilan murhan tutkinta sitoo poliisin niukkoja resursseja (tämähän totesi myös Mikko Paatero ”helpotuksen huokaus” -lausunnossaan vuonna 2009).

Mutta palataan edelleen Hollanderin uhmakkaaseen lauseeseen ”Hyväksyn väkivallan silloin, kun se on poliittista”.

Hollander kirjoitti aikaisemmin Satakunnan Kansaan, nyttemmin hän on siirtynyt Satakunnan Työhön. Tämä merkitsee siirtymistä Suomalaisella poliittisella kartalla äärivasemmalle. Hän on vuosien 2003 ja 2008 välillä irrottanut vihreiden riveistä ja siirtynyt vasemmistovoimiin – tosin Hollander ilmoittaa olleensa aina poliittiselta katsomukseltaan ”sitkeä vasemmistolainen”. Mutta sen paremmin vihreät kuin äärivasemmistokaan ei Suomessa kannata poliittista väkivaltaa, ainakaan virallisissa ohjelmissa ja kannanotoissa – tämä merkitsisi nyky maailmassa suoraa tukea terroristeille tai anarkisteille. Vasemmistovoimille ”vihollinen” on ennen kaikkea pörssimaailmaa pyörittävä suurpääoma, joka käytännössä pakottaa yhtiöt toimimaan lyhytnäköisen kvartaalitalouden ehdoilla. Tämä johtaa paitsi luonnon tuhoamiseen myös epävarmuuteen yhteisöissä. Jatkuvat uudelleenorganisoinnit, fuusiot ja saneeraukset horjuttavat perheiden ja yhteisöjen turvallisuutta.

Onko siis Lahden murhaajalla ollut rohkeutta tehdä jotakin, mitä muut eivät ole uskaltaneet – tämä olisi iskenyt pörssi-yhtiön johtoportaaseen, joka tekee päätöksensä pörssimaailman ehdoilla ja samalla myöntää alati kasvavia palkkioita itselleen ja korjaa voittoja omistajille? Onko väkivalta tämänkaltaista poliittista vastustajaa kohtaan oikeutettua? Väkivalta koneistoa kohtaan, joka itsessään on väkivaltainen ja kohtelee ihmisiä tunteettoman välineellisesti? ”Insinööri-ekonomien” ja näitä säästävien konsulttien – joihin myös Jukka Lahti kuului – maailma? Nämä eivät joudu kohtaamaan seurauksia, joita päätöksistä koituu yhteisöille ja yksilöille työpaikan ulkopuolella.

Onko murhaaja näin ollen jonkinlainen Robin Hood, jonka teko on jostakin näkökulmasta oikeutettu – jopa sellainen, että siitä voisi olla ylpeä? Tämä on antanut varoituksen: mitkä tahansa toimet eivät ole oikeutettuja taloudellisten imperatiivien aiheuttamassa ahdingossakaan, varsinkaan kun yhtiön johdon ja omistajien palkkiot tuntuvat aina vain nousevan saneerausten seurauksena. Murhaajan ei tarvitse tuntea katumusta, hän on iskenyt saneerauksista hyötyvien ytimeen ja antanut varoituksen.

Hollander oli nähnyt ja kokenut läheltä sen tragedian, minkä irtisanominen käynnistää: mielenterveydelliset ongelmat yhdistyvät taloudellisiin ongelmiin, jotka koskevat myös häntä henkilökohtaisesti – edessä olisi muutto, taas kerran. Puolison joutuminen työttömäksi vaikuttaa myös perhesuhteisiin: riidat lisääntyvät, kun ollaan 24 tuntia vuorokaudessa saman katon alla taloudellisesti kiristytyneessä tilanteessa. Unna Hollander on Joutsenlahden tietojen mukaan viitannut asiaan turvakodissa yhteisön jälkeen:

Unna kertoi, ettei heillä ole kuin toisensa eli sosiaalista tukiverkostoa parilla ei ole ja siksi pinna kiristyy, kun ollaan 24 tuntia yhdessä saman katon alla. Unna haukkui tällä reissulla turvakotityöntekijälle mm. Outokummun johtavassa asemassa olevia henkilöitä.

Tästä kaikesta Hoop Hollanderin kirja on antaa rehellisen ja moniulotteisen kuvauksen. Kuten sanottu, kirjan anti ei ole niinkään kaunokirjallinen kuin dokumentaarinen ja tunnustuksellinen. Hollanderin myöhempi kirja, *Vaihtuvat maisemat* (2012), dokumentoi hänen ”vaellusvuosiaan” Suomessa jatkuvasti kurssitettavana maahanmuuttajana, opettajana ja kirjoittajana.

Täyttääkö Lahden murha siten monessakin mielessä Hollanderin ”hyväksyttävän poliittisen väkivallan” kriteerit? Olisiko se esimerkiksi ”linkolalaisessa” mielessä hyväksyttävä – **Pentti Linkolahan** nimenomaan yllyttää (rikollisesti) lahtaamaan suuryritysten johtoa niin, että säästettäisiin luontoa turmelemiselta ja köyhdyttämiseltä. Se olisi hyväksyttävä myös muistutuksena – tai kostona – taloudelliselle eliitille seurauksista, joita talouselämän päättäjät eivät joudu itse koskaan kohtaamaan ja näkemään. Seuraukset jäivät niiden irtisanottujen kannettaviksi, jotka yhteiskunnan niukasta tuesta johtuen jäivät enimmäkseen oman onnensa nojaan, mikä saattaa usein johtaa perhesiteiden rikkoutumisiin ja tästä johtuviin tragedioihin.

Mutta jos Hollander hyväksyy väkivallan silloin, kun se on poliittisesti motivoitunutta, eikö hänen tulisi hyväksyä myös Utöyan väkivalta? Breivikiä innoittivat – hänen oman käsityksensä mukaan – korkealentoiset poliittiset motiivit. ”Suuri päämäärä” oikeutti hänen mielestään usean kymmenen nuoren teloittamisen sen takia, että näiden edustama poliittinen liike suhtautui myönteisesti monikulttuurisuuteen ja pyrki kasvattamaan nuoria tämän suuntaisesti. Tosiasiallisesti kyseessä on enemmän tai vähemmän häiriytynyt persoonallisuus.

Poliittisesti ajatellen Breivik vaikuttaa kuitenkin Hollanderin vastakohtalta: tämä kritisoi suomalaisen yhteiskunnan sulkeutuneisuutta ja sisäänlämpiävyyttä sekä sitä, että maahanmuuttajien kotouttamiseen uhrataan liian vähän resursseja niin, että nämä ajautuvat työttömyyteen ja kielitaidottomuuteen ja gheettoutuvat omiin yhteisöihinsä.

Yhteistä Hollanderille ja Breivikille on kuitenkin ”väkivallan hyväksyminen silloin, kun se on poliittista”.

Joka tapauksessa Hollanderin on turha odottaa Suomessa hyväksyntää ajatukselle ”poliittisesta väkivallasta”. Sisällissodan opetukset vaikuttavat edelleen suomalaisten alitajunnassa. Lisäksi suomalaiset ovat niin homogeeninen joukko, että jokaisen kohtalo on sidottu tiiviisti jokaisen muun kohtaloon. Menestyvä yritys edellyttää kyvykkäitä johtajia, ja nämä ovat muille suomalaisille ennemminkin roolimalli kuin vihollinen (vrt. esim. **Jorma Ollila**). Ja Hollander tietää kotimaansa tapahtumista, että ”poliittinen väkivalta” johtaa surullisiin lopputuloksiin. Esimerkiksi **Theo van Gogh** murhattiin ”poliittisista” syistä – tämä oli arvostellut muslimiuskontoa, mikä johti siihen, että uskonnollinen fanaatikko ampui tämän kuoliaaksi.

Murhauainen

Hollander ei kerro omista reaktioistaan, kun hän kuulee ensimmäisen kerran Jukka Lahden murhasta:

Olemme juuri kääntymässä Mäntyluodontieltä Reposaaressa suuntaan kun Unnan puhelin soi. Soitto kestää niin pitkään ja tuo ilmeisesti niin vakavan uutisen, että hän parkkeeraa auton bussipysäkille. "Jukka S. Lahti murhattiin", hän sanoo vihdoinkin lopettaessaan. "Ja sen vaimo on sairaalahoidossa."

Seuraavana päivänä, siis perjantaina 1.12.2006, ilmeisesti nukutaan pitkään muuton väsyttämänä. Neljän-viiden aikaan illalla on jo pimeää, kun Hollander ulkoiluttaa koiraa ja hakee postin – tuolloin poliisit ajavat pihaan.

Pariskunta on siis edellisyön tehnyt muuttoa ja ajanut yhdessä useita kertoja edestakaisin Uniluodon ja Mäntysaaren välillä. Tässä valossa on erikoista, että myöhemmin Hollander epäilee vaimonsa Unnan soittaneen poliisin paikalle ja ilmiantaneen hänet niin, että poliisi ilmestyi oven taakse välittömästi seuraavana päivänä:

Alussa epäilin, että Reposaaressa valepsykologi Olli oli vihjailut poliisille, koska tämä oli seurannut meidän tekemisiä läheltä. Kuitenkin pikku hiljaa minussa kasvaa ajatus, että Unna olisi voinut soittaa. *Olihan hän ollut pitemmän aikaa yksin silloin kun Kyläniemi ilmestyi.* (Ital. Zem.)

Eikö juuri Unna antanut – vuokraemännän ja Reposaaressa ”juopon psykologin” ohella – alibin Hollandereille? He olivat yöllä kahdelta Uniluodolla, he ajoivat kolmen maissa Reposaaressa, missä Hollander koiraa ulkoiluttaessaan kolmen-neljän-viiden maissa kohtasi juopon. Tämän jälkeen pariskunta ajoi takaisin Uniluodolle, missä jätettiin jäähyväiset ja avaimet vuokraemännälle. Sitten pariskunta koukkasi Kaanaan (so. Yyterin) Teboilille syömään, mistä lähdettyä Unnan puhelin soi ja pariskunta sai ilmoituksen Jukka Lahden murhasta.

Missä välissä vaimo olisi ollut toisaalla niin, että tämä olisi voinut epäillä Hollanderin ajaneen yksin Ulvilaan murhaamaan Jukka Lahden – ”Van der Meerin”? Oliko vaimo itse väsyneenä vuoteessaan jossakin välissä? Ja Hollander yksin reissussa? Hollander antaa kuitenkin ymmärtää, että he olivat kaikilla muuttoreissuilla yhdessä, ja mukana oli myös koiranpentu. Kuitenkin Hollander siis epäilee, että vaimo olisi soittanut ilmiantosoiton seuraavana päivänä – epäileekö Hollander siis, että tämä olisi ilmiantanut molemmat?

Vuoden 2009 lopussa elämäni ex-murhan epäiltynä muuttuu helvetiksi. Alan kuvitella asioita. Epäilen, että tutkinta ja salakuuntelu ei olekaan loppunut ja että se on Unna, joka soitti 1. joulukuuta 2006 Kyläniemen Reposaaressa.

Vanhempi rikoskonstaapeli **Jorma Kyläniemi** siis saapui Hollanderien uuteen osoitteeseen murhaa seuranneena päivänä – ja Hollander muisti olleensa myös aikaisemmin tämän kanssa tekemisissä: mies oli kuulustellut häntä epäiltynä taloyhtiössä tapahtuneesta vahingonteosta. Samoin Hollander törmäsi Kyläniemeen vuonna 2007 helmikuussa, kun tämä ilmestyi kotiovelle ja halusi Hollanderin DNA-näytteen – ja ainakin tällöin Hollander hallitsee uhkaavat elkeet:

Nousen pöydästä ja ehdin hänen ja sisäoven väliin. Miehen pää on minun rintani korkeudella. Pelkääkö hän vai onko koko tämä juttu hänelle todellakin yhdentekevää? En todella osaa tulkita mitä harmaat silmät

silmälasien takana kertovat. "Teet ison virheen, pikku nilkki, valtavan ison virheen", sanon ja laitan käteni hänen päänsä yli ovenkarmia vasten. Kyläniemi pitää nyt tuntea olevansa ikään kuin häkissä. "Älä luulekaan, että pelkään teitä. Vaikka suljette mut loppu iäkseni telkien taakse, ette saa minua nöyrytmään teidän edessä. Olen nähnyt tätä maailmaa vähän enemmän kun Suomi, Pori ja Jorma Kyläniemi!"

Joka tapauksessa poliisi saa Hollanderilta vähemmän lämpimän vastaanoton. Kun poliisi pihaan tultuaan kysyy nimeä, Hollander vastaa äidinkielellään – hän kertoo luulleensa miehiä pimeässä paikallisiksi juupoiksi:

Yhtäkkiä on kuitenkin kyse kahdesta miehestä. "Kuka olet?", toinen ääni kysyy. "Voor jullie ben ik Jan Lul" (Teille olen Matti Mulkku), vastaan hollanniksi, koska olen edelleen varma, että miehet ovat juoppoja.

En ole tiedossa harjoittaako Hollander tässä "taiteellista vapautta" huolimatta teoksen dokumentaarisesta luonteesta. Joka tapauksessa Hollanderin mainitsema "Jan Lul" tunnetaan Hollannissa (myös) parodisen balladin päähenkilönä: tämä tuomitaan syyttömänä murhasta ja ripustetaan hirteen – hän ei kuitenkaan kuole, vaan jää päiväkausiksi pinteeseen. Jos Hollander olisi tunnistanut tulijat poliiseiksi ja ymmärtänyt näiden asian, syyttömänä hirtettyyn viittaava vastaus olisi siis hyvä "one liner" (ks. Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=j2LNawNwIfY>).

Tutkinnanjohtajan ja tutkintasuunnan vaihduttua 2009 Hollanderille on paljastettu, että perheen puhelimia on kuunneltu. Hollander siis epäilee, että poliisi on saanut numeron vaimolta, joka olisi soittanut murhaa seuraavana päivänä poliisille – tällöin numerosta olisi jäänyt tieto vaikka soittaja ei olisikaan paljastanut henkilöllisyyttään. Kuuntelun kohteina olivat ilmeisesti sekä Hoop että Unna. Myöhemmin Hoop lähettää vihaisen viestin suomalaiselle henkilölle, jonka epäilee toimineen ulkomaille suuntautuneiden puheluiden ja kirjoitusten tulkkina:

Juuri kun uskoin, että tässä Ulvilan murhassa ei mikään enää yllättäisi minua, tuli tämä täytenä yllätyksenä. Kannan tämän mukanaani uuteen vuoteen, ja sitten seuraavaan vuoteen. Olen saanut elinkautisen. En metsästä sinua. Älä pelkää sitä. Älä pelkää minua. En halua pelottaa toisia ihmisiä.

Ehkä tässäkin tulee ilmi, että Hollander ei kannata väkivaltaa ("en metsästä sinua"), vaikka viesti uhkausviestiltä vaikuttaakin – kyseessä ei olisi "poliittinen väkivalta". Joka tapauksessa Hollander on kärkeä reagoimaan häntä koskeviin seikkoihin näkyvästi ja kuuluvasti niin julkisuudessa kuin yksityisestikin. Olisi siis ihme, jos tämä ei olisi reagoinut näkyvästi ja kuuluvasti myös vaimon erottamiseen yhtiöstä, missä tämä oli palvellut kahdeksantoista vuotta. Poliisin tietojen mukaan Lahti oli kertonut, että häntä oli "uhkailtu jo useiden kuukausien ajan ennen veritekoa", mutta uhkailijasta ei kuitenkaan näytä oleva tietoa: " – Kyse oli pitkään jatkuneesta sanallisesta henkeen ja terveyteen kohdistuvasta uhasta. Hän puhui siitä aika laajalle porukalle, Joutsenlahti kertoo." http://www.iltalehti.fi/uutiset/200805237460741_uu.shtml

Toisaalta Hollander epäilee, että murhaa seuranneena päivänä poliisin Hollanderien uuteen osoitteeseen soittanut henkilö oli Reposaaressa aamuyöstä tavattu psykologi:

Alussa epäilin, että Reposaaren valepsykologi O. oli vihjaillut poliisille, koska tämä oli seurannut meidän tekemisiä läheltä.

Juuri tämän ilmiantajaksi epäillyn henkilön tuli antaa alibi sille, että Hollander oli Reposaareissa muuttotouhuissa tuona yönä kello kolme, niin kuin teoksessa *Vaihtuvat maisemat* annetaan ymmärtää. Teoksessa *Järki voitti* psykologin tapaaminen tapahtui kellon viiden tienoilla. Tämä oli aamuyöllä paikalle satuttuaan keskustellut Hollanderin kanssa mm. vaimon autosta. Mitä tämä olisi pannut merkille ”seuratessaan läheltä” pariskuntaa? Vaikuttaa, että pariskunnalla ei ole surmayölle pitävää alibia.

Torstain ja perjantain välinen yö on yleensä hiljainen esimerkiksi ravintoloissa, kun ihmiset valmistautuvat viikonloppuun. Toisaalta kyseistä yötä edeltävä päivä oli palkkapäivä, mikä on saattanut jossakin määrin vilkastuttaa yöelämää. Mutta kuun vaihteessa ihmiset myös muuttavat, niin kuin Hollanderin kertomuksesta käy ilmi – itse asiassa muuttaminen on yksi harvoista perustelluista syistä olla liikkeellä kuunvaihteen yössä. Hollanderit olivat joka tapauksessa auton kanssa liikkeellä hiljaisena yönä, joka sattui olemaan myös Jukka Lahden surmayö.

Onko muuttaminen sittenkin siis vain osa alibikertomusta? Hollandereillahan olisi ollut koko kuukausi aikaa siirtää tavaransa uuteen osoitteeseen?

Hollander siis epäilee, että vaimo olisi saattanut soittaa poliisin paikalle murhaa seuranneena päivänä. Olisiko Unna alkanut katua? Vai oliko tämä mukana kuskina olematta kuitenkaan perillä puolisonsa kostoaikeiden todellisesta luonteesta? Seuraavana päivänä Unna kuitenkin kertoo poliisille, että Jukka Lahti oli hyvä esimies:

Myös Unna on tullut pihalle. Hän itkee. "Lahti oli erittäin hyvä esimies. Ei kukaan Outokummussa voi olla eri mieltä. Minkä takia meitä epäillään?"

Joutsenlahden merkinnöissä on kuitenkin myös toisenlaisia kommentteja:

Hoop Hollander oli sanonut Kyläniemelle olleensa Ulvilassa, mutta missä mielessä hän niin sanoi, ei ole tiedossa. *Unna oli ollut kotona myös ja vihaisella päällä.* Hän oli kehunut Jukka S. Lahtea. Kyläniemi tarkasti Unnan auton, hän ei löytänyt viitteitä verestä eikä Hoopilla ollut näkyviä vammoja käsissään. Pariskunta oli hankalasti käsiteltävä. Hoop Hollander ei ole tuolloin eikä myöhemminkään suostunut antamaan poliisille DNA-näytettä.

Hollander on myös todennut että hän ei ole koskaan käynyt Ulvilassa. Murhaa seuranneena päivänä tämä oli kuitenkin todennut poliisille, tosin teoksissaan lauseen ironiseksi tulkiten: ”Totta kai olin Ulvilassa!” Hoop kertoo myös aikanaan käyneensä vaimon työpaikalla: ”Olin kesällä 2001 seurustellut Unnan kanssa pari kuukautta kun hän näytti minulle työpaikkaansa.” Työpaikka Poricopper/Luvata, sijaitsee Porista katsoen Ulvilan suunnassa, lähellä Ulvilan rajaa. Lisäksi Hollander puhuu Tähtisentiestä, ja hän mainitsee, että surmaaja oli voinut erehtyä osoitteesta, koska Luvatan toimitusjohtaja asui samalla kadulla:

Huhujen mukaan "murhamies" olisi vahingossa päätenyt väärään osoitteeseen, sillä tehtaan johtaja Jussi Helavirta asuu samalla kadulla.

Kiinnostava kommentti – murhaaja ”päätyi vahingossa” väärään osoitteeseen? Luultavasti asialla on spekuloitu laajemminkin.

Oliko osoittautunut, että toimitusjohtajan asunto oli liian hyvin suojattu, että isku kyseiseen osoitteeseen olisi ollut mahdollinen? Suuryritysten johtajat huolehtivat vähintäänkin riittävästi omasta ja perheensä turvallisuudesta tilanteessa, jossa saatetaan kuulla uhkailuja ja haistatteluja saneeraustoimien edellyttämien irtisanomisten johdosta. Ehkä alkuperäinen ”poliittisen väkivallan” kohde olikin siten Helavirta? Jukka Lahti olisi tuolloin joutunut tulilinjalle satunnaisesti, kun murhaaja huomasi, että tämän koti ei ollut vartiointifirmojen suojaama?

Hollanderin motiiviksi voi kuvitella myös tarpeen osoittaa miehuullisuutensa Unnan edessä. Hollander oli ollut suurelta osin Unnan tulojen varassa ennen tämän irtisanomista. Ja nyt rakastettu, joka oli myös yksi harvoista ymmärtäjistä kaupungissa, joutui suuryhtiön kalotinkohtelemaksi. Voiko tämä jäädä vaille hyvitystä? Pitikö vain vaieten alistua tilanteeseen ja passiivisena katsoa, kuinka yhtiön osakekurssi kohoaa saneerausten ja irtisanomisten jälkeen, samalla kun irtisanottu kärsii vajoaa sängynpohjalle ja saa itsetuhoisia ajatuksia niin että joutuu lopulta psykiatriseen hoitoon? Riittääkö muutaman kitkerän kolumnin kirjoittaminen hyvittämään tilanteen?

Teboilin huoltoasema, missä Hollander mainitsee käyneensä ruokailemassa ennen murhauksensa kuulemista, sijaitsee Mäntyluodontiellä. Paikalla oli kuulemma myös paljon rekkakuskeja. Pariskunnan on täytynyt ajaa jonkin matkaa Poriin päin päästäkseen paikkaan. Nykyään paikka ei ole enää auki koko yötä – itse asiassa toimineeko baari enää ollenkaan?

Tarve tunnustaa

Hollander viittaa kirjassaan pariinkin tapaukseen, joissa murhaaja on poliisin jouduttua umpikujaan tuntenut tarvetta tunnustaa teko.

Kuka saa kunnian ”täydellisestä murhasta”, jos tekijää ei kyetä selvittämään? Voi kuvitella, että tekijän on vaikea vaikea hyväksyä, että teko hautautuu ratkaisemattomien tapausten mappiin, varsinkin jos teon motiivina ei ole ollut leveä ja huoleton elämä. Tekijä ei olisi saanut hyötyä sen paremmin kuin kunniaakaan ”täydellisestä murhastaan”, joka olisi liiankin täydellinen juuri siksi, että ratkaisemattomana se unohtuisi sekä tutkijoilta että yleisöltä.

Hollander kirjoittaa siten murhaajasta, joka ei voinut tyytyä salaisuuteen:

Joskus hiljaisuus poliisin ja median puolelta on pakottanut rikollisen paljastamaan itsensä. Vuonna 2000 Oder-joen rannalla surmattiin puolalainen Dariusz Janisewski. Poliisi luopui tutkimuksista puolen vuoden kuluttua. Mutta tämän syyskuun (2007) alussa puolalainen kirjailija Krystian Bala tuomittiin 25 vuodeksi vankilaan. Hän olisi tuomion mukaan murhannut Janisewskin ja kolme vuotta myöhemmin kirjoittanut siitä kirjan. (Hollander: Satakunnan Työ, 12.7.2007.)

http://en.wikipedia.org/wiki/Krystian_Bala

http://www.newyorker.com/reporting/2008/02/11/080211fa_fact_grann

<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1659460,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/zeitgeist/murder-he-wrote-author-sentenced-to-25-years-over-homicide-he-described-in-novel-a-503796.html>

Samassa kirjoituksessa hän peräänkuuluttaa Ulvilan ”täydellisen murhan” motiivia:

Jukka S. Lahtea ei löydetty pari vuorokautta surman jälkeen jostain metsäpolulta, vaan hänet murhattiin kotonaan kahden silmä- ja korvaparin ollessa todistajina. Uhrin ja tekijän taistelu on kestänyt viisi minuuttia. Tappelussa on käytetty ääntä, siellä on kysytty, uhattu ja huudettu. On aivan uskomatonta, että todistajille ei olisi jäänyt aavistustakaan teon motiivista.

Ehkä motiivi on Jukka Lahden murhan tapauksessa liian vaikeasti hahmotettavissa, että se selviäisi silminnäkijälle murhaajan toimien havainnoimisella? Ja ehkä tekijä vältti ”kysymistä, uhkaamista, huutamista”?

Hoop antaa toisenkin esimerkin ”täydellisen murhan” takana olleen sietämättömästä tilanteesta:

Toinen tapaus tulee kotimaastani Hollannista. Vuonna 1988 maan suurimman kauppaketjun omistajan veli siepattiin. Yli vuoden ajan juttu oli lööpeissä ja tekijä lunasti valtavan määrän rahaa. Vihdoin poliisi luopui jutun tutkimisesta. Meni pari kuukautta ja sitten tekijä ilmoittautui ja näytti viranomaisille uhrin ruumiin. Mies oli saanut surmansa jo jutun toisena päivänä. Minkä takia nämä rikolliset ottivat itse yhteyttä poliisiin, vaikka heitä ei enää etsitty? He olivat tehneet täydellisen rikoksen ja halusivat maailman myöntävän sen...

Siis raha rikoksesta saatuna hyötynä ei riitä, tekijän tulee korjata kunnia itselleen siitä, että hän on harhauttanut sekä poliisia että suurta yleisöä. Pitkää nenää ei voi näyttää, jos kukaan ei ole katsomassa – siis esiin on tultava, vaikka hintana olisi elinkautinen.

Tunnustus ei Hollanderin esimerkkien valossa ilmennä aina tekijän katumusta ja murtumista syyllisyyden taakan alla. Päin vastoin: *tunnustuksen antaminen* ”täydellisen rikoksen” kohdalla näyttää kumpuavan juuri *tunnustuksen saamisen* tarpeesta. Se ilmentää ylpeyttä teosta, joka olisi ilman tunnustusta olisi jäänyt selvittämättä poliisin parhaista yrityksistä huolimatta. Tekijä kaipaa huomiota ainutlaatuiselle teolle sekä sen suorittajalle.

Teolle annetut ”materialistiset” motiivit alentavat teon banaaliksi ”nakkioskikirähinäksi” tai mustasukkaisuusmurhaksi. Tosiasiallisesti teolla on saattanut olla laajakantoisemmat tavoitteet – esimerkiksi kannanotto sen puolesta, että yhteiskunnan ei tulisi sallia johdon palkitsemista lyhytnäköisen ”tuloksen” perusteella näkemättä sitä ”tulosta”, minkä saneeratut kokevat inhimillisenä kärsimyksenä. Onko ihminen vain orja, joka lopulta todetaan liian kalliiksi, kun

orjat toisissa maissa tekevät saman työn pilkkahintaan?

Tässä ”poliittisessa” perspektiivissä teko näyttyy tekijälle jopa oikeutettuna ja siitä voi olla ylpeä – ja vastaavalla tavalla itse asiassa terroristit kaikkialla maailmassa perustelevat siviileihin kohdistuvia iskujaan: nämä ovat äänestäneet valtaan sellaiset hallitukset, jotka syyllistyvät kammottavaan väkivaltaan toisissa maissa asuvia ja toisenlaisia uskonnollisia vakaumuksia omaavia kohtaan. Terrori-iskuissa kyseessä siis on siis tekijöiden mielestä oikeutettu ”poliittinen väkivalta”.

Lausunto ”poliittisen väkivallan” hyväksymisestä sisältyy Hollanderin loukkaantuneeseen reaktioon, kun vuonna 2009 käy ilmi, että Ulvilan surman tutkinnasta vastannut Juha Joutsenlahti on epäillyt Hollanderia Jukka Lahden surmasta, ja motiivi olisi ollut mustasukkaisuus vaimon esimiestä kohtaan. Mustasukkaisuusepäilyt perustuivat siihen, että Unna oli asioinut Jukka Lahden toimistossa Luvatassa, missä nämä siis oletettavasti olivat usein kahdestaan.

Hoop tyrmää epäilyt Lahden ja Unnan suhteesta ja näin ollen myös mustasukkaisuusmotiivin: Unnan piti asioida paljon Lahden huoneessa, koska tällä ei ollut talossa enää omaa huonetta. Hän teki työnsä kotona ja kävi keskustelemassa asioista juuri Lahden huoneessa, koska muu ei ollut mahdollista. Ja Lahden esimies oli näistä vierailuista tietoinen sekä joskus myös paikalla – esimerkiksi silloin, kun Jukka oli ehdottanut Unnan vakinaistamista, mistä henkilöstöpäällikkö oli kieltäytynyt.

Henkilökohtaista motiivia vastaan puhuu lisäksi se, että Joutsenlahden mukaan Jukka Lahden puhelimesta ei löytynyt tekstiviestejä tai puheluita, jotka olisivat kielineet avioliiton ulkopuolisesta suhteesta. Puhelimeen olisi varmasti jäänyt tästä merkkejä. Ei siis näytä siltä, että surman taustalla olisivat henkilökohtaiset syyt.

Mutta tietenkään ”ei ole poissuljettu”, että Hollanderin pettymys vaimon kohteluun Porikopper/Luvatassa johti kaunaan kyseistä yhtiötä kohtaan. Varsinkin kun Hoop on tunnustanut perheen talouden olleen suurelta osin Unnan tulojen varassa – lisäksi erottaminen johti Unnan masennustilaan (minkä vuoksi tämä toimitettiin psykiatriseen sairaalaan). Se johti myös siihen, että Hollander joutui joutui jälleen muuttamaan osoitteesta, mihin hän oli kiintynyt.

Lisäksi perhe oli ajautunut keskinäisiin ristiriitoihin, kun kaksikymmentäneljä tuntia saman katon alla kulutti hermoja. Oliko Hollanderin osoitettava tässä tilanteessa miehuutensa jotenkin? Tuliko hänen tyytyä passiiviseen alistumiseen tilanteessa, missä tyhmät insinöörit olivat taitamattomuuttaan viemässä Poricopperin konkurssiin sekä samalla hänet ja hänen perheensä henkilökohtaiseen konkurssiin?

Hollander karsastaa mustasukkaisuutta motiivina, ja tässä yhteydessä hän viittaa siihen suuntaan, että motiivi olisi (kvasi)poliittinen. Poliittinen motiivi ylevöittää murhan, muuten se jää banaalin perheriidan surulliseksi lopputulokseksi. ”Poliittisten motiivien” lisäksi taustalla voivat kuitenkin vaikuttaa usein myös henkilökohtaiset motiivit.

Hollanderin teokseensa sisällyttämät kaksi lausuntoa yhdistettyinä kääntävät siis kysyvät katseet häneen: ”Hyväksyn väkivallan silloin, kun se on poliittista” sekä

”Motiiveista minua askarruttaa myös se mahdollinen motiivi, se joka jää Joutsenlahden tutkinnassa kokonaan pois: poliittinen.”

Mikäli poliisi epäilee, että minua olisi ottanut sen verran päähän, että murtauduin asuntoon ja puukotin isännän kuoliaaksi ja emännän sairaalakuuntoon, minkä takia motiivini ei olisi voinut olla Unnan - sekä 200 muiden! - potkut edellisenä syksynä? Onhan minulla kolmekymmentä vuotta kestänyt ura kansalaisaktivistina sekä Hollannissa, että Suomessa. Olen monesti julkisuudessa todennut, että hyväksyn väkivallan silloin kuin se on poliittista väkivaltaa.

Kun nämä lausunnot yhdistetään siihen, mitä Hollander kirjoittaa ”täydellisen rikoksen” tekijän kannalta epätydyttävästä lopputuloksesta, voidaan alkaa pohtia suuntautuuko huomio Auerin mahdollisen vapauttamisen jälkeen Hollanderiin? Jää nähtäväksi.

Ymmärräksä niiden silmälasien taakse, etten ole aikanaan Hollannissa edes saanut parkkisakkoa ja että olen poliisin kanssa kolaroinut ainoastaan poliittisissa konteksteissa? Että olen siellä ollut totaalikieltäytyjä eli entinen poliittinen vanki? Että jos minä teen jotain lain vastaista, niin silloin sillä pitää olla poliittista merkitystä? Että, miltä se tuntuu, kun joudun nyt Suomessa kytketyksi johonkin keskiluokkaiseen kotirouvaan, joka puukottaa äijänsä paskaksi kun ei ole mitään muuta tekemistä? (Vaihtuvat maisemat, s. 82.)

Surman todisteet

Edellä on pyritty osoittamaan, että muihin kuin Aueriin kohdistuvat epäilyt eivät ole olleet tuulesta temmattuja. Auer ei ole ainoa mahdollinen tekijä, vaikka tämä olisikin virallinen ja helpoin sekä myös ”poliittisesti sopivin” vaihtoehto.

Löytyy henkilöitä, joiden psyykinen profiili sopii murhaajan profiiliin Aueria paremmin. Löytyy myös henkilöitä, joilla on – toisin kuin Auerilla – ollut surmatyölle myös selkeä motiivi. Eivätkä ainakaan kaikkien epäiltyjen alibit surmayölle ole myöskään järin pitäviä.

Nyt, kun Ulvilan surma on vielä lopullista ratkaisua vaille, voidaan siis spekuloida vaikkapa ”Ulvilan surmasta epäillyn tarinan” kertomuksella surmayöstä. Viittaavatko seuraavat seikat todisteiden valossa syyllisyyden vai syyttömyyden suuntaan?

Tekijän koko

Auerin tytär on kertonut surmayöstä vuonna 2009, että asuntoon tunkeutuja ja surmaaja ”ei ollut jättiläinen” (26.8.2009.). Tämä viittaa siihen, että tekijä on ollut poikkeuksellisen kookas. Auer on puolestaan luonnehtinut tekijää hätäpuheluissa sanoilla ”*vähintään* 180 senttinen, vähä, aika tukeva” (kursiv. Zem). Kuulustelussa 06.12.2006 Auer on ilmoittanut tekijän tuntomerkeistä seuraavaa: ”Hän oli isokokoinen, vähintään 180 sm, mahdollisesti jopa yli 190 sm.”

Hollander ilmoittaa, että hän ei sovi tuntomerkkeihin, koska hän on hoikka ja 194 senttiä pitkä. Hollanderin mittaiselle hoikalle ja pitkäjalkaiselle miehelle ei kuitenkaan olisi tuottanut vaikeuksia astua sukukalleuksien vaarantumatta sisään ja ulos rikutusta ikkuna-aukosta.

Auer puolestaan epäili Tannerin tunnistustilaisuudessa, että tunnistushuoneen ikkuna oli jotenkin vääristävä: huoneessa olijat vaikuttivat oudon lyhyitä ja pulleilta verrattuna hänen näkemäänsä surmaajaan. Tuolloinen epäilty (Tanner) oli yli kymmenen senttiä lyhempi Auerin kuvaamaa ”vähintään 180 senttistä miestä”. Jos tekijä olisi ollut lähes kaksimetrinen ja hoikka, syntyisi vaikutelma ”kutistumisesta” ja pyöristymisestä.

Mies oli joka tapauksessa kookas, ja voi olla että Joutsenlahden tunnistustilaisuus oli ansa: mikäli Auer olisi epäröimättä tunnistanut 170 senttisen miehen syylliseksi, hänen olisi voinut todeta valehdelleen joko tunnistustilaisuudessa tai antaessaan surmayönä tekijän tuntomerkit.

Karvat

Surmapaikalta on löytynyt mm. ikkunanpuitteesta lyhyitä, punertavia karvoja, jotka kuitenkin sittemmin tuhottiin, koska todisteiden säilyttämisen edellyttämät kaksi vuotta olivat kuluneet. Eikö todisteet kuitenkin sitä ennen dokumentoida, esimerkiksi valokuvaamalla?

Hollander on kertonut vaimonsa hankkineen muuttoa edeltäneenä viikkona koiranpennun, jota Hollander on ulkoiluttanut surmayönä. Ovatko karvat siis mahdollisesti kyseisestä koirasta? Nuoren koiran karvat ovat lyhyitä ja mahdollisesti myös punertavia, ja niitä tarttuu omistajan asusteisiin, varsinkin housunlahkeisiin. Ne lienevät myös helposti tunnistettavissa – mahdollisesti niistä voi päätellä myös koiran rodun.

Äänet

Häke-tallenteella, muiden äänien taustalla, voi kuulla naisäänen, joka puhuu lepperellen, ikään kuin eläimelle tai lapselle: ”Kuka se siellä on?” (ajassa 2:25 – 2:27). Sama ääni sanoo myös hieman aikaisemmin ”Tuu takas” (ajassa n. 2:10), soinnukkaasti ja vetoavalla äänellä.

<http://www.nbl.fi/~nbl3145/kntl/nb/kukase.wma>)

Lisäksi Tuija Niemi litteroi tunnistamattomaksi saman naisäänen, kun tämä toteaa selkeästi ja painokkaasti ”Nui vaa” (ajassa 2:17). Tämä on tulkittu suomenkielen sanaksi ”nuiva”, mikä viittaa penseään, vastahakoiseen, torjuvaan: joku suhtautuu ”nuivasti”, kun hän ottaa kielteisen kannan. Mutta onko kyseessä suomenkielinen ilmaisu? Ja jos olisi, sopsisiko se tilanteeseen?

Unna Hollander on ammatiltaan kielenkääntäjä, joka on kääntänyt hollannin- ja ranskankielisiä tekstejä. Ja Hoop on kertonut avustaneensa vaimoaan ranskankielisen dokumentin käännoستهävässä tämän vielä työskennellessä Poricopperissa. Siis ”Nui va” - eikö kyseessä ole ranskankielen ilmaus ”nuit va” eli ”yö tulee”, ”yö koittaa” Jukka Lahdelle? Tallenteella kuullaan tuolloin valitusta, ja ilmeisesti kommentin esittäjä uskoo lopun olevan käsillä: ”nui va”

kuullaan noin kymmenen sekuntia ennen kuin Lahteen kohdistetaan tallenteella kuuluva kohtalokas astalonisku.

(Kuuntele ääni: <http://www.nbl.fi/~nbl3145/litter/nuivaa.wav>)

Tallenteella siis kuullaan useassa kohdassa naisääni, joka ei ole hätäkeskuspäivystäjän sen paremmin kuin Anneli Auerin tai tämän tyttärenkään ääni. Lisäksi tallenteella voi kuulla useassa kohdassa myös ikään kuin lapsen tai nuoren miehen nasaalisen nenä-äänien, mitä joku on luonnehtinut ”Aku Ankka -ääneksi. On siis perusteetonta syyttäjän tavoin esittää, että ”tallenteella ei kuulla kenenkään ulkopuolisen ääntä”.

Ja kyseinen ”nenä-ääni” lausuu parikin kertaa ”Joo”.

Ensin ”Joo” kuullaan kohdassa, missä tyttö on ilmeisesti lähestymässä takkahuonetta ajassa 1:25 – 1:27: ”Joo – häivy”. Terassilla oleva ”yhdysmies” varoittaa takkahuoneessa olevaa tekijää? Onko tämä ”Joo” tosiasiallisesti lähellä tekijän nimeä? Myöhemmin kohdassa 1:41 kuullaan ”Joo” – tosin tämä voidaan tulkita myös uhrin valitusääneksi.

Lisäksi juuri tytön kirkaisun loputtua kuullaan korkeahkon miesäänien lyhyt ”Dämm”. Tämä ei ole suomenkieleen kuuluva sana – lieneekö hollannin- tai ranskankieleen kuuluva? Ääni on joka tapauksessa sama, joka lausuu aikaisemmin sanat ”Joo(x)” sekä ”Aja” ja ”Se jäi”.

(Kuuntele äänet: <http://www.nbl.fi/~nbl3145/litter/jooahaivyb.wav>

<http://www.nbl.fi/~nbl3145/litter/joob.wav>)

Lisäksi on otettava huomioon, että Auer näki ”valonvälähdyksiä” terassilla ennen kuin murhaaja tunkeutui sisään. Tunkeutujalla oli siten todennäköisesti apuri, joka piti lamppua, kun surmaaja rikkoi ikkunaa. Sittemmin tämä odotti terassilla ja varoitti tekijää sekä toimi yhdysmiehenä autossa olevaan naiseen, joka mahdollisesti lemmikin – koiran – kanssa odotti tekijää Tähtisentielle parkkeeratun auton kuskina?

Tiedot

Hollander kertoo saaneensa tarkemmat tiedot tapahtumasta 2.12.2006:

*Seuraavana päivänä 2.12 saamme tarkemman kuvan tapahtumasta. Jukka S. Lahti on kuollut noin kello kolme aamulla kun joku murtautui hänen asuntoonsa Ulvilassa. Vaimo, joka loukkaantui kun hän yritti tulla väliin, oli soittanut hätäkeskukseen Lahden vielä ollessa elossa. Hänen mukaansa tunkeutuja oli ”pitkä ja hoikka naamioitu mies, jolla oli mustat vaatteet päällään”. Myös pariskunnan 9 -vuotias tyttö on nähnyt tunkeutujan. *Murha-aseina oli käytetty perunaveistä sekä ”raskasta esinettä”, jota ei oltu asunnosta löydetty.* Asunnon takahuoneesta missä Lahti oli saanut surmansa, on löydetty ulkopuolisen DNA:ta. Asuntoon oli ilmeisesti murtauduttu pihaterassilta, terassioven ikkunan lasinsirpaleet olivat pudonneet sisälle päin. (Kursiv. ja alleviivaus Zem.)*

Oliko julkisuudessa ollut jo 2.12.2006 tieto, että Lahden murhassa oli käytetty veitsen ohella myös toista surma-asetta? Ainakaan Auer ei tuntunut tätä tietävän silloin, kun häntä kuulusteltiin sairaalassa 2.12.2006:

Joutsenlahti: Joo,o. Oliko, näkyks hällä mitään muuta aseistusta ?

Anneli: Ei, ei näkyny.

Joutsenlahti: Putkia, jotai muuta?

Anneli: Mä en ainakaa nähnyt, mut määhän juoksi sieltä sit heti pakoon, ko, tota, mua lyötiin.

Hollander on siis hyvin informoitu – tai sitten ”tarkempi kuva” on muotoutunut myöhemmin, vuoteen 2009 mennessä, vaikka tieto kirjataankin saaduksi jo murhaa seuranneena päivänä. Toki Hollanderilla on yhteyksiä toimittajiin, joilla on jo tuolloin mahdollisesti ollut läheistäkin tietoa surmasta. – Vai oliko Hollanderilla tieto toisesta murha-aseesta jo aikaisemmin?

Huomiota kiinnittää myös toisen murha-aseen luonnehtiminen pariinkin otteeseen ”perunaveitsekseksi”. Murha-ase oli kuitenkin kapea, kalan fileoimiseen tarkoitettu veitsi – mutta sellaisessa taloudessa, jossa ei syödä kalaa, veistä voitaisiin ilmeisesti käyttää myös perunan kuorimiseen ja paloitteluun?

Allergisuus DNA-näytteen antamiselle

Hollander ei koskaan suostu DNAa-testiin: hän edellyttää, että paikalla on asianajaja ja terveydenhoitaja, että näyte voitaisiin ottaa turvallisesti sekä lain kirjaimen mukaisesti.

Vuoden 2007 tammikuun lopulla Hollander saa pyynnön tulla poliisiasemalle sovittuna päivänä. Hän saa kuitenkin viikonloppuna tietää, että käynti merkitsisi DNA-näytteen antamista. Hän ottaa yhteyden asianajajaansa ja peruu tapaamisen: ”En tule Porin poliisiasemalle ilman tulkkia sekä lakimiestä enkä tietämättä mistä asiasta minua epäillään.”

Vastaus on samantapainen kuin kuukautta myöhemmin, kun rikoskonstaapeli Kyläniemi ilmaantuu pyytämään näytettä Hoopin kotiovelle: ”En odota muuta kuin että minut otetaan kiinni ja viedään Poriin. Nyt on toimittava heti. Otan kännykkäni ja etsin lakimieheni puhelinnumeron.” Hän kieltäytyy jyrkästi antamasta näytettä: ”Murhasta epäiltynä minulla on oikeus tulkkipalveluun sekä lakimiehen tukeen... - - Tästä lähtien en suostu enää puhumaan suomea, vaan omaa äidinkieltäni. Poliisiasemalla haluan tulkin ja lakimieheni paikalle.” Tilanne etenee Hollanderin taholta lähelle fyysistä yhteenottoa:

Nousen pöydästä ja ehdin hänen ja sisäoven väliin. Miehen pää on minun rintani korkeudella . Pelkääkö hän vai onko koko tämä juttu hänelle todellakin yhdentekevää? En todella osaa tulkita mitä harmaat silmät silmälasien takana kertovat. ”Teet ison virheen, pikku nilkki, valtavan ison virheen”, sanon ja laitan käteni hänen päänsä yli ovenkarmia vasten. Kyläniemi pitää nyt tuntea olevansa ikään kuin häkissä. ”Älä luulekaan, että pelkään teitä. Vaikka suljette mut loppu iäkseni telkien taakse, ette saa minua nöyrytymään teidän edessänne. Olen nähnyt tätä maailmaa vähän enemmän kun Suomi, Pori ja Jorma Kyläniemi!

Onko pyyntö säikäyttänyt syyllisen? Reaktio on varmasti yksi syy siihen, että poliisi anoo kuuntelulupaa Hollanderien puhelimiin vuonna 2007.

Vuonna 2011 Hoop tekee asiasta farssin ja kertoo medialle luovuttavansa DNA-näytteensä Eurassa – Hollanderin tuolloisella kotipaikkakunnalla – järjestettävässä vaalitulaisuudessa, jossa toisena puhujana on Juha Joutsenlahti. Hän sekoittaa tölkkiin kirsikkamurskan mehua, omaa virtsaansa ja muita ruoka-aineksia, minkä jälkeen hän ilmoittaa lehdistölle luovuttavansa julkisesti ja juhlallisesti näytteen poliisille – hänellä ei ole mitään salattavaa. Tuskin sekoituksesta kuitenkaan DNA olisi selvinnyt, vaikka se olisikin vastaanotettu.

Joka tapauksessa DNA-näytepyyntö on ilmeisesti ollut Hollanderille traumaattinen, koska Hoop palaa asiaan vielä neljän vuoden kuluttua. Tai ehkä on vain kysymys Joutsenlahden kohtaamisesta silmästä silmään – tuohon päivään mennessä Hollander ei ollut tavannut henkilökohtaisesti tutkinnanjohtajaa, joka kuitenkin oli epäillyt häntä murhasta. Tämäkin on jossakin määrin outoa – onhan niin monessa tapauksessa käynyt ilmi, että Hollander haluaa tehdä tilit välittömästi selviksi.

Hollander suhtautuu siis varsin allergisesti DNA-näytteen antamiseen. Eikö näyte kuitenkin olisi tehnyt asian selväksi ja sulkenut epäiltyjen joukosta paitsi hänet itsensä myös hänen puolisonsa? Sen sijaan Hollander päätyy syyttämään poliisia rasistisesta vainosta ja kansalaisoikeuksien rikkomisesta, mikä on tietysti yksi näkökulma asiaan. Suomi näyttäytyy Hollanderille sulkeutuneena ja epäystävällisenä maana, johon muukalaiset eivät ole tervetulleita, mikä joskus viranomaistenkin toimesta todetaan päin kasvoja.

Kaikki eivät taida olla **Neil Hardwickejä**, jotka kykenisivät ottamaan kielen haltuunsa ja hurmaamaan suomalaiset pikantilla korostuksellaan?

Uskottavuus

Hollanderin surmayötä koskevan kertomuksen uskottavuutta syö se, että hän on tehnyt teoksessa *Järki voitti* (2011) esitettyyn versioon nähden useita korjauksia teokseen *Vaihtuvat maisemat* (2012) – ja korjauksia on tehty kriittisissä kohdissa:

a) *Vaihtuvissa maisemissa* hän kertoo kohdanneensa ”juopon psykologin” Reposaassa kello kolme-neljän välillä aamuyöllä, teoksessa *Järki voitti* kohtaaminen tapahtui noin klo. 5.

b) *Vaihtuvissa maisemissa* hän kertoo Lahden surmaa koskevan puhelun tulleen hänen vaimolleen noin kello neljä *iltapäivällä*, teoksessa *Järki voitti* puhelu tulee viiden-kuuden välillä *amuyöllä*.

Hollanderi(e)n mahdollisia motiiveja käsiteltiin yllä – alibi puolestaan osoittautuu kokolailla huteraksi.

Tutkintasuunnan vaihtumisen motiivit

Poliittisesti motivoitunut väkivalta on yhteiskunnassamme vaiettu aihe: kaikkien väkivallantekojen annetaan julkisuudessa ymmärtää johtuvan henkilökohtaisista motiiveista ja/tai ilmentävän tekijän häiriytyneisyyttä.

Jukka Lahden murhan jälkeen filosofi **Esa Saarisen** on kohdistunut murhayritys.

Saarinen oli Jukka Lahden tavoin konsultti ja yritysjohton kouluttaja. Hän pyrki liike-elämän ja teollisuuden tuottavuuden kohottamiseen korostamalla yksilöllisyyttä ja innovatiivisuutta. Tietoisuuden vapautta äärimmäisissäkin tilanteissa korostava eksistentiaalinen filosofia jättää kuitenkin yksilön yhteiskunnalliset ja neurobiologiset rajoitukset huomiotta. Yhtä lailla kuin tietoiset päätökset ihmisen toimintaa säätelevät alkukantaiset psykobiologiset reaktiot sekä fysiologisen tilan muutokset. Useimmat ihmisten toimet ja reaktiot ovat enemmän automaattisia kuin tietoisten päätösten seurauksia – jos näin ei olisi, toiminta olisi jatkuvien päätösten sarja, mikä tekisi elämän mahdottomaksi.

Olisiko siis myös Saariseen murhayrityksen takana, ainakin osaltaan, ”poliittisia motiiveja” tai Saarisen edustamien filosofisien kantojen vastustamista? Nämä aspektit kuitenkin sivuutetaan julkisuudessa samalla tavalla kuin Breivikin teon takana olleet ”poliittiset motiivit” – huomio kohdistetaan ”henkiseen tasapainottomuuteen”. Sikäli kun kyseessä on ”poliittinen väkivalta”, se on mitä suurimmassa määrin tietoista, harkittua sekä määritelmänomaisesti ”valittua” toimintaa – etenkin sen osalta, keneen tai mihin väkivalta kohdistuu.

Auerin syyllisyyttä koskevalla lausunnolla vuonna 2009 poliisiylijohtaja Paatero sitoutti koko poliisikunnan käsitykseen Auerin syyllisyydestä. Samalla syyllisyys kytkeytyi poliisiylijohtajan nimenneen puolueen maineeseen – tähän tuli virkaan poliittisella virkanimityksellä, kun **Anne Holmlund** sisäministerinä nimitti tämän virkaan 2008.

Auerin syyllisyys on kuitenkin fiktio – jo vangitseminen aikanaan perustui tunnustukseen, joka oli nyhdetty valheellisilla väitteillä. Nämä väitteet puolestaan perustuivat huolelliseen suunnitelmaan ja etukäteen manipuloituun todistusaineistoon (Häke-tallenteen litterointi, väärät tiedot lasten kuulemisista, poistumisrekot, parta- tai eläinkarvojen hävittäminen, kokeilurekot kylpyhuoneen ovesta, t-paidan veritahrojen tulkinta yms. yms.)

Kohdistettiinko tutkinta Aueriin myös siitä syystä, että siihenastinen tutkinta oli pahasti häirinnyt uuden omistajan suunnitelmia vaikeuksissa olleen firman pelastamiseksi? Tässä tapauksessa takana näyttäisi olevan poliittinen vaikuttaminen linjalla liike-elämä – poliitikot – Paatero – Kuusiranta – Santaoja. Ja ketju näyttäisi ulottuvan tuomioistuinlaitokseen saakka: käräjäoikeudessa yhtenä tuomarina oli Ulvilasta kotoisin oleva Annette Santamaa, toisena laamanni Martti Juntikka, joka toimiessaan Oulussa käräjätuomarina oli vapauttamassa paikallista demarivaikuttajaa lahjussyytteistä (sittemmin Hovioikeus langetti lahjonnasta yksimielisen tuomion). Kehnosti perusteltu käräjäoikeuden tuomio 2013 viittaa siihen, että tuomio oli enemmän poliittinen kuin oikeuslaitoksen riippumattomuudelle kunniaa tekevä.

Auerin tapauksessa kyseessä olisi siis kyseessä myös tietyn poliittisen puolueen

maine – puolueen, joka on taas valmistautumassa vaaleihin. Ja vapauttava tuomio Hovioikeudessa olisi tälle poliisiylijohdon nimenneelle puolueelle katastrofi, mikä johtaisi aikamoiseen jälkipyykkiin, koska se osoittaisi tutkinnan vinoutuneeksi. Mutta poliisiylijohdajan nimittäneen puolueen johto haluaa ilmeisesti antaa edelleen tukensa vinoutuneelle tutkinnalle ja Auerille löyhin perustein annettulle tuomiolle?

Eikö kyseiselle puolueelle olisi siis viisaampaa sanoutua ajoissa (siis juuri nyt) irti painolastiksi muuttuneesta ja puolueen maineen tahraavasta tuesta epärehellisiä keinoja suosivalle poliisiylijohdolle ja poliisille? Miten ”tolkullisuuteen” ja rehellisyyteen vetoava puolue ei voi kohdata äänestäjiä silmästä silmään, jos sillä on Ulvilan skandaaliin syytäiden tuhoisien menettelyjen taakka harteillaan?

Vai käydäänkö kamppailua likaiseen loppuun asti? Sitaatti Beauvoirilta: ”Pikaistuksissa tehtyä surmaa ei voi verrata tuomareiden kylmäverisesti suunnittelemaan murhaan.”

Lisäksi poliisin, syyttäjän ja tuomareiden motiiveista tehdä Auerista syyllinen ei voida sulkea pois myös edellä mainittua pyrkimystä estää ”esikuvan muodostuminen”. Mikäli Hollander olisi joutunut – tai joutuisi – oikeuden eteen, mahdollinen poliittinen paasaaminen oikeussalissa olisi varmaankin monien mielestä sietämätöntä juuri siksi, että toisten mielestä se saattaisi olla vetoavaa (myös Breivikin mahdollisuudet paasata oikeudessa pyrittiin aikanaan minimoimaan).

Tämä ainakin sopisi täydellisesti yhteen sen kanssa, että huhu kertoo jonkun tunnustaneen asianajajansa kautta Jukka Lahden surmateon, mihin syyttäjä tai poliisi eivät kuitenkaan näytä reagoineen mitenkään.

Miksi? Eikö tunnustus ei ole ilmentänyt katumusta tai pahoittelua Lahden kuoleman johdosta?

Vai oliko tunnustus – päin vastoin – ylpeän tekijän vaatimus saada teko nimiinsä ja tulla tätä kautta ainakin omissa silmissään sankariksi niin kuin koulusurmaajista on tullut tiettyjen psyykkisesti kehittymättömien henkilöiden ihannoimia? Tunnustus ei tällöin olisi osoitus tekijän murtumisesta ja henkisestä luhistumisesta syyllisyyden taakan alla. Päin vastoin: sitä motivoisi halu ottaa kunnia teosta – teosta, joka poliittisen ulottuvuutensa lisäksi on ”täydellinen rikos”, jota poliisi ei ole kyennyt ratkaisemaan.

Kuin piru raamattua

Kirjan *kirjoittaminen* on varmastikin terapeutista – siihen ryhdytään ”asian saamiseksi pois arjesta”, kuten Hoop asian ilmaisee Tapio Santaajalle vuonna 2009.

On kuitenkin varmaa, että kirjan *julkaiseminen* ei edesauta asian ”saamista pois arjesta”. Varsinkin kun jutun käsitteleminen on edelleen kesken ja on mahdollista, että syytetty vielä vapautetaan. Tällöin Hollanderin teos ja sen sisältämät tiedot

muuttuvat dokumentista tai fiktiosta todistuskappaleiksi, niin kuin kävi Hollanderin kuvaamassa ”täydellisen murhan” tapauksessa.

Joka tapauksessa Hollander on rohkeasti tuonut esille oman kokemuksensa siitä, miltä tuntuu olla yksi seitsemästä pääepäilyllä. Mahtaako muilta epäilyillä löytyä vastaavaa rohkeutta? Ainakin Auer on luvannut kirjoittaa kirjan kokemuksistaan... ja hän varmasti tietää, että myös kyseistä kirjaa tullaan lukemaan kuin piru raamattua.

Tietysti edellä esitetyt motiivit tunnustaa ”täydellinen rikos” lienevät vain Hollanderin omia ja mahdollisesti julkisuudessa olleita spekulatioita. Mutta myös Hollanderin kirja on tunnustuksellinen. Se sisältää yksityiskohtia surmayöstä ja tapauksen tutkimisesta sekä siitä, kuinka poliisi on ajautunut umpikujaan ja keskinäisiin välienselvittelyihin. Ja pitkin matkaa – jo kirjansa nimessä – hän viittaa Anneli Auerin syyllisyyteen. Lukijassa kirja herättää kuitenkin enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia – lieneekö tämä sitten hyvän kirjan määritelmä?

Joka tapauksessa teos on ehdoton ”must” Ulvilan tapauksesta kiinnostuneille – kirja avaa yhden asiaa läheltä seuranneen osapuolen näkökulman umpikujaan ajautuneeseen tutkintaan. Tutkinta näyttää johtavan lopputulokseen vasta, kun huomio kohdistetaan Aueriin, jonka syyllisyyden osoittamiseen on todistetusti käytetty vääristeltyä aineistoa.

Jos Auer tuomitaan lopullisesti, mikä on tekijän reaktio? Jääkö murhan poliittinen ulottuvuus käsittelemättä? Vaivaako asia tekijää niin, että tämä ei malta olla antamaa kutkuttavia vihjeitä? Jää nähtäväksi. Hoopin kirjalla on kuitenkin myyntipotentiaalia. Pitäisikö siis ottaa uusi painos?

Jukka S. Lahti

Hoop Hollanderin teokset:

Järki voitti – vai voittiko? Ulvilan surmasta epäillyn tarina. Satakunnan Työ, 2011. 108 sivua. Hinta: Ei tiedossa. Painoksen saatavuus ei tiedossa.

<http://www.joopfinland.com/vaihtuvatmaisemat/j%E4rki.htm>

Vaihtuvat maisemat. Kirja kerrallaan, Helsinki 2012. 88. sivua. Hinta: Ei tiedossa.

Kirjan pienen painoksen loppuerää on saatavilla vain Porista Satakunnan Työn konttorista ja Info-kirjakaupasta.

[http://www.google.fi/url?
sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CDg
QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.joopfinland.com
%2Fvaihtuvatmaisemat%2Fkirja.pdf&ei=BcdBU-
2KDsT_ygOpx4HwBg&usg=AFQjCNEi7eXjA0A_TSVIVlkg8XM2tKeA3
w](http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CDgQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.joopfinland.com%2Fvaihtuvatmaisemat%2Fkirja.pdf&ei=BcdBU-2KDsT_ygOpx4HwBg&usg=AFQjCNEi7eXjA0A_TSVIVlkg8XM2tKeA3w)

Hoop Hollander

PS: Hollanderien perheessä on muillakin kuin Hoopilla taiteellisia taipumuksia: ohessa kuva Unna Hollanderin näyttelyn *Herkästi vahva – maalauksia ja piirustuksia* (kesä 2013) esitteestä:

*